

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI**  
**FILOZOFICKÁ FAKULTA**  
**Katedra muzikologie**

**PŘÍNOS MICHALA NOVENKA ČESKÉ HUDEBNÍ  
KULTUŘE**

**Michal Novenko's Contribution to Czech Music Culture**

**Bakalářská práce**

Kateřina Dykastová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.

**Olomouc 2022**

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla veškerou použitou literaturu a zdroje. Souhlasím, aby má práce byla zpřístupněna ke studijním účelům na Univerzitě Palackého v Olomouci.

v Olomouci dne 22. 6. 2022

Kateřina Dykastová

*Chtěla bych poděkovat především panu Michalu Novenkovi za ochotu, čas strávený rozhovory a poskytnutí potřebných informací. Dále děkuji doc. PhDr. Evě Vičarové, Ph.D. za trpělivost, laskavý přístup a věcné připomínky. Mé poděkování patří též Janu Fajfrovi, Františkovi Fedorovi, Ludvíkovi Kašpárkovi, Janě Klimtové, Přemyslovi Kšicovi, Karlu Procházkovi, Ingrid Sekerové a Václavu Uhliřovi za poskytnutí rozhovorů.*

## Obsah

Úvod.....	6
Stav bádání.....	7
1. Životopis.....	10
1.1. Dětství.....	10
1.2. Konzervatoř.....	11
1.3. AMU.....	11
1.4. Další vzdělávání.....	13
2. Pedagogická a popularizační činnost.....	14
2.1. Hudební mládež.....	14
2.2. Pedagog.....	15
2.3. Zahraniční kurzy.....	18
2.4. Hudební pořady.....	19
2.5. Nadace Bohuslava Martinů.....	20
3. Vlastní produkce.....	22
3.1. Koncertní činnost.....	22
Domácí scéna.....	22
Zahraniční scéna.....	25
3.2. Vlastní varhanní festivaly.....	27
Organum hydraulicum.....	27
Orlicko-Kladský varhanní festival.....	28
3.3. Dílo.....	29
Skladby orchestrální.....	30
Skladby komorní a sólové.....	30
Skladby vokální.....	31
Varhanní skladby sólové.....	31
Skladby s varhanním doprovodem.....	33
Další tvorba.....	34
3.4. Diskografie.....	35
Priory Records.....	35
3.5. Sborová a orchestrální činnost.....	42
Závěr.....	44



Shrnutí .....	46
Summary .....	47
Résumé.....	47
Anotace .....	48
Annotation.....	48
Soupis použité literatury pramenů .....	49
Přílohy .....	52

## Úvod

Tato práce vzniká k příležitosti životního jubilea významného českého varhaníka, improvizátora, pedagoga, skladatele, sbormistra a dirigenta Michala Novenka, který 5. ledna 2022 oslavil šedesáté narozeniny. Belgické rádio Organroxx pouštělo ten den jako dárek celých dvacet čtyři hodin pouze varhanní nahrávky Michala Novenka.

Michal Novenko je osobnost hudebně velmi všestranná. Zasahuje do oblasti koncertní, skladatelské, pedagogické i popularizační.

Práce se člení do třech hlavních kapitol. První kapitola nastíní v krátkosti život a etapy jeho vzdělávání.

Ve druhé bude popsána jeho aktivita pedagogická, nejen na českých školách, ale i působení na zahraničních interpretačních a improvizčních kurzech. Další části této kapitoly se věnují jeho popularizační činnosti, do níž patří aktivita v Hudební mládeži a v Nadaci Bohuslava Martinů.

Třetí kapitola je nejrozsáhlejší a zabývá se vlastní hudební produkcí. V jednotlivých podkapitolách práce hovoří o koncertní činnosti, o varhanních festivalech, jejichž je Michal Novenko organizátorem. Následuje podkapitola popisující jednotlivá odvětví skladatelské tvorby, zejména pak díla varhanní. Následně je popisována diskografie, přičemž se větší pozornost věnuje diskům firmy Priory Records. Závěrečná část této kapitoly mluví o činnosti dirigentské a sbormistrovské.

## Stav bádání

Ačkoliv je Michal Novenko velmi aktivní osobnost české hudební scény, dosud nevznikla žádná práce věnující se jeho tvůrčí osobnosti. Tato práce se tedy zaměří na celkový obraz jeho činnosti, a to interpretační, skladatelské, dirigentské, pedagogické a hudebně popularizační.

Nelze tvrdit, že o Michalu Novenkovi nejsou žádné informace. Základní údaje o jeho vzdělání, koncertní činnosti a obrys jeho dalších aktivit přináší *Český hudební slovník osob a institucí*<sup>1</sup> v hesle Šárky Handlové a jeho vlastní webové stránky.<sup>2</sup> Bohužel jsou oba tyto zdroje mnoho let neaktualizované.

V krátkosti se o Michalu Novenkovi zmínila Barbora Karlíková ve své diplomové práci z roku 2008 *Hudební mládež a Mladá Smetanova Litomyšl*.<sup>3</sup> Michal Novenko byl jedním z prvních, kdo po obnovení České hudební mládeže v roce 1971 s institucí spolupracoval. Informace v této práci jsou tytéž, jako na výše zmíněných webových stránkách.

V roce 2016 Michal Novenko poskytl rozhovor pro Telefonotéku Českého rozhlasu Vltava,<sup>4</sup> v němž se sice zmínil o svých hudebních začátcích, ale zejména se s moderátorem Ivanem Rumlem věnovali významnému českému varhaníkovi Josefu Norbertovi Ferdinandu Segerovi (1716–1782), který slavil významné životní jubileum.

---

<sup>1</sup> HANDLOVÁ, Šárka: *Michal Novenko*. Online dostupné z: [https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com\\_mdictionary&task=record.record\\_detail&id=1001629](https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1001629). Citováno dne: 25. 11. 2021.

<sup>2</sup> Michal Novenko. Online dostupné z: [www.novenko.eu](http://www.novenko.eu). Citováno dne 25. 11. 2021.

<sup>3</sup> KARLÍKOVÁ, Barbora: *Hudební mládež a Mladá Smetanova Litomyšl*. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Brno 2008.

<sup>4</sup> RUML, Ivan: *Varhaník Michal Novenko: „K hudbě mne přilákaly lidové písně a mohutný zvuk varhan“* Online dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/varhanik-michal-novenko-k-hudbe-mne-prilakaly-lidove-pisne-a-mohutny-zvuk-varhan-5015907>. Citováno dne 29. 11. 2021.

Krátké zmínky o vydaných CD, koncertech nebo průběhu Orlicko-kladského festivalu je možno nalézt v časopise *Hudební rozhledy*,<sup>5</sup> v časopise *Harmonie*<sup>6</sup> a na stránkách portálu *OperaPlus*.<sup>7</sup>

Rozsáhlejšími z článků jsou např. recenze Jana Králíka na CD *Czech Romantic Organ Works*<sup>8</sup> z roku 1996 nebo recenze Miloše Pokory, v níž se zabývá nově vydaným CD (článek je z roku 2000), které zaznamenává kompletní varhanní dílo Jakuba Jana Ryby.<sup>9</sup>

Portál *OperaPlus* přináší mimo jiné i článek o koncertě spojeném s inaugurací nových varhan ve Filharmonii Hradec Králové, protože jedním ze sólistů byl vedle Josefa Kšicy (\*1952), Václava Uhlíře (\*1954) a Aleše Bárty (\*1960) právě Michal Novenko.

Ve Velké Británii vycházejí dva významné varhanní časopisy *The Organ* a *Organists' Review*, jejichž celkový obsah mi nebyl zpřístupněn. V těchto časopisech vycházely recenze Novenkových CD natáčených studiem Priory Records, které má výňatky těchto recenzí na svých webových stránkách.<sup>10</sup> Bohužel koncerty, na nichž Michal Novenko účinkoval jako varhaník, sbormistr či dirigent často recenzovány nebyly.

Velmi cennými zdroji pro tuto práci byly rozhovory se samotným Michalem Novenkem a jeho kolegy, žáky a známými (Jan Fajfr, Františkem Fedorem, Ludvíkem Kašpárkem, Janou Klimentovou, Přemyslem Kšicou, Karlem Procházkou, Ingrid Sekerovou, Václavem Uhlířem ad.).

---

<sup>5</sup> *Hudební rozhledy: časopis pro hudební kulturu*. Praha. ISSN 0018-6996.

<sup>6</sup> *Harmonie: klasická hudba, jazz a world music*. Praha. ISSN 1210-8081.

<sup>7</sup> *Opera plus: váš průvodce světem hudby, opera a tance*. Online dostupné z: [operaplus.cz](http://operaplus.cz). Citováno dne 25.11. 2021.

<sup>8</sup> KRÁLÍK, Jan: „Czech Romantic Organ Works, Michael Novenko varhany.“ In: *Hudební rozhledy* č. 2, 1996, str. 45.

<sup>9</sup> POKORA, Miloš: „Česká varhanní tvorba období klasicismu, kompletní varhanní dílo J.J. Ryby, varhanní skladby A Borového a J.K. Kuchaře, Michal Novenko, varhany.“ In: *Hudební rozhledy* č. 8, 2000, str. 46-47.

<sup>10</sup> Priory Records – Britain's Premier Church Label. Online dostupné z: <https://www.prioryrecords.co.uk>. Citováno dne: 20. 6. 2022.

Dále práce čerpala ze soukromého archivu Michala Novenka. Byly převzaty soupisy diskografie, díla a notový materiál ke skladbám.

# 1. Životopis

## 1.1. Dětství

Michal Novenko se narodil 5. ledna 1962 v Praze jako třetí dítě do hudební rodiny manželů Jána a Věry Novenkových. Jeho otec Ján pocházel z Kurtáně u Filákova na jižním Slovensku a do Prahy se dostal jako tanečník a choreograf. Maminka Věra rozená Davidová pocházela z Boskovic a byla zpěvačka. Oba rodiče spoluzakládali Československý státní soubor písní a tanců, s nímž přes nepřízeň doby procestovali velkou část světa.

Jako dítě byl Michal Novenko pro přirozenou hudebnost vybrán ke studiu na lidové škole umění, ale odmítl. Chtěl se stát archeologem a hudby měl všude kolem sebe dostatek. Aktivně se v dětství věnoval recitaci. Účastnil se s úspěchem recitačních soutěží jako Pražské vajíčko nebo Celostátní přehlídka dětské recitace.

V osmi letech změnil názor a po vzoru staršího bratra začal navštěvovat hodiny klavíru u Stanislavy Flemrové, což považuje za velice šťastnou volbu, protože „to byla opravdu výborná paní učitelka a byla z takové té v tom nejlepším smyslu staré školy. Studovala u profesora Marečka, kterého učil Vilém Kurz. A to byla úžasná škola v tom, že ona byla v tom dobrém smyslu slova „kurzovsky“ metodická [...] a opravdu se mi věnovala báječně!“<sup>11</sup> Tato výuka neprobíhala v lidové škole umění, ale v Kulturním domě Prahy 4. Po několika soutěžních úspěších dostával týdně hodinu klavíru navíc, což v tomto systému vzdělávání nebylo běžné.

S varhanami se setkal opět díky staršímu bratrovi, který nosil domů desky Jiřího Reinbergera (1914–1977). Poprvé hrál na varhany v Boskovicích, kde později během prázdnin u babičky hrával i při mších.

Ke studiu na Pražské konzervatoři ho po dobu jednoho roku připravoval František Černocho, poslední žák Viléma Kurze. Novenko na toto období vzpomíná takto: „Co bylo krásné u té autentické Kurzovy školy, že vlastně jsem si sám na sobě prožil to, jak to fungovalo doopravdy. Ne v takových těch zkreslených podobách, kdy se kritizovalo,

---

<sup>11</sup> Rozhovor autorky s Michalem Novenkem ze dne 1. 3. 2022.

že ty další a další generace Kurzovy školy strašně strnule dbaly na to postavení ruky, techniku a že to bylo sešněrované a tak dál. Ne, já jsem zažil ten originál, kdy pan profesor sedl ke klavíru, hrál Czerného osmitaktovou etudu a z klavíru létaly jiskry! Doslova prostě předváděl obrovské muzikální věci.“<sup>12</sup>

## 1.2. Konzervatoř

Na konzervatoř se Michal Novenko hlásil hned ve třech oborech, a sice hra na varhany, hra na klavír a skladba. Původně uvažoval i o studiu herectví, ale hudba vyhrála. Po úspěšném absolvování přijímací zkoušky začal studovat v roce 1977 skladbu u Františka Kovaříčka.<sup>13</sup> O rok později, protože nebylo možné být ve stejném ročníku studentem dvou oborů současně, si přidal hru na varhany u Jaroslava Vodrážky.<sup>14</sup>

Oba pedagogové byli Novenkovi velkým vzorem nejen po profesní stránce. Profesora Kovaříčka označoval za svého „učitele života.“ Na Vodrážkovi si cenil, že dával studentům volnost, nediktoval ortodoxní přístup interpretace, ale nechával studenta jít vlastní cestou. Což dokládá i tato vzpomínka na profesora Vodrážku: „Víte, Michálku, pánům kolegům se to takhle asi nebude líbit, ale já se Vás zastanu!“<sup>15</sup>

Studium skladby završil v roce 1982 absolventskou skladbou *Ouvertura pro orchestr*. Na varhanním absolventském koncertě, jenž proběhl na konci dalšího školního roku, hrál *Koncert pro varhany, smyčce a tympány* od Francise Poulenca (1899–1963).

## 1.3. AMU

Po absolutoriu studia skladby na konzervatoři se přihlásil na Akademii múzických umění v Praze (dále jen AMU) v oboru skladba, byl přijat a nastoupil do třídy profesora Jiřího

---

<sup>12</sup> Rozhovor autorky s Michalem Novenkem ze dne 1. 3. 2022.

<sup>13</sup> František Kovaříček (1924–2003) byl český skladatel, pedagog Pražské konzervatoře, hudební režisér Československého rozhlasu a předseda výboru Hudební mládeže.

<sup>14</sup> Jaroslav Vodrážka (1930–2019) byl český varhaník, improvizátor a pedagog. Působil na Pražské konzervatoři a na AMU.

<sup>15</sup> Rozhovor autorky s Michalem Novenkem ze dne 1. 3. 2022.

Dvořáčka.<sup>16</sup> Souběžně s prvním ročníkem na AMU ještě dokončoval studium varhan na konzervatoři. Během studia získal cenu Českého hudebního fondu za skladbu *Koncert pro housle a orchestr*. Tato zazněla i na absolventském koncertě, a to v podání Jaroslava Svěceného (\*1960) a Symfonického orchestru Hradec Králové pod taktovkou Eduarda Fischera (1930–1993).

Studium skladby dokončil roku 1988. Během tohoto studia začal na AMU studovat mezioborové studium hudební teorie, to však ze zdravotních důvodů nedokončil. Po dokončení studia skladby se přihlásil na dirigování. Z důvodu povinné vojenské služby nastoupil až o rok později v roce 1989. Pedagogů dirigování měl více – Josefa Veselku,<sup>17</sup> Jiřího Chválu,<sup>18</sup> Radomila Elišku,<sup>19</sup> Eduarda Fischera<sup>20</sup> a Františka Vajnara.<sup>21</sup> Při absolventském vystoupení provedl *Prokletého lovce* Césara Francka (1822–1890), *Flétnový koncert G dur* Wolfganga Amadea Mozarta (1756–1791) a *Symfonické fantasie* (také zvané Symfonie č. 6) Bohuslava Martinů (1890–1959) se Státním symfonickým orchestrem Hradec Králové ve Smetanově síni Obecního domu v Praze.

Během studia dirigování se vrátil i ke studiu hudební teorie, které zakončil roku 1995. V rozmezí třinácti let tedy dokončil na AMU hned tři obory, skladbu, dirigování a hudební teorii.

---

<sup>16</sup> Jiří Dvořáček (1928–2000) byl český skladatel, pedagog, varhaník, člen Svazu československých skladatelů a organizátor hudebního života. Jeho dílo zahrnuje skladby různých druhů od jediné opery (*Ostrov Afrodity*) přes množství symfonické a komorní tvorby až ke sborům a písním.

<sup>17</sup> Josef Veselka (1910–1992) byl český sbormistr, pedagog, kritik a hudební teoretik. Jako sbormistr působil v kroměřížském sboru Moravan, v Českém pěveckém sboru (dnes Pražský filharmonický sbor), v italském sboru Santa Cecilia ad.

<sup>18</sup> Jiří Chvála (\* 1933) je český pedagog a sbormistr. Působil v Kühnově dětském sboru a Pražském filharmonickém sboru.

<sup>19</sup> Radomil Eliška (1931–2019) byl český pedagog a dirigent. Spolupracoval s Karlovarským symfonickým orchestrem, Západočeským symfonickým orchestrem a Sapporo Symphony Orchestra.

<sup>20</sup> Eduard Fischer (1930–1993) byl český dirigent, pedagog a skladatel. Působil ve Státním symfonickém orchestru ve Zlíně, v orchestru Pražští komorní sólisté a v Státním komorním orchestru v Žilině.

<sup>21</sup> František Vajnar (1930–2012) byl český dirigent, pedagog a houslista. Řídil orchestr Hudebního divadla v Karlíně, Státního divadla v Ostravě, opery Národního divadla, Symfonický orchestr Československého rozhlasu, Českou filharmonii, ad.



#### 1.4. Další vzdělávání

S varhanami na vysoké škole nepokračoval, nenašel tam pedagoga, který by se vyrovnal Jaroslavu Vodrážkovi. Na doporučení Zuzany Růžičkové (1927–2017) zažádal o švýcarské stipendium, které na základě nahrávky získal. Následně se zúčastnil v letech 1983–1987 letních varhanních kurzů francouzského varhaníka Jeana Guillou,<sup>22</sup> které se konaly v Rotterdamu v Laurenskerk, v Paříži v Temple des billettes a v Alpe d'Huez v kostele Notre-Dame des Neiges, v němž postavil varhany německý varhanář Detlef Kleuker podle návrhu Jeana Guillou. Jean Guillou, podobně jako Jaroslav Vodrážka, vyžadoval od žáků vlastní představu interpretace a rychlou schopnost reakce, což Novenkovi vyhovovalo, protože „byl ve varhanách rebelant a neuznával takové ty tradované pravdy.“<sup>23</sup>

Vedle varhanních kurzů se zdokonaloval i v dirigování. Kolem roku 1989 se několikrát zúčastnil v Praze a ve Stuttgartu kurzů Helmutha Rillinga (\*1933),<sup>24</sup> který se specializoval na interpretaci díla Johanna Sebastiana Bacha.

V roce 1991 byl na AMU vybrán, aby absolvoval prestižní měsíční letní stáž na La Accademia Musicale Chigiana v Sieně.

---

<sup>22</sup> Jean Victor Arthur Guillou (1930–2019) byl francouzský varhaník, klavírista, skladatel, pedagog a improvizátor. Působil jako titulární varhaník v Saint Eustache v Paříži (1963–2015), pořádal mistrovské kurzy a podílel se na stavbě nových varhan.

<sup>23</sup> Rozhovor autorky s Michalem Novenkem ze dne 1. 3. 2022.

<sup>24</sup> Helmuth Rilling (\*1933) je německý dirigent, sbormistr a pedagog. Byl prvním dirigentem, jenž nahrál kompletní Bachovy kantáty.

## 2. Pedagogická a popularizační činnost

### 2.1. Hudební mládež

S organizací zvanou Hudební mládež<sup>25</sup> se v České republice setkáváme od roku 1971. Její kořeny však sahají již do konce čtyřicátých let. Až roku 1971 byla ustanovena ministerstvem kultury jako dobrovolná organizace a do jejího čela usedl jako předseda dosazen dříve zmíněný František Kovářiček.

František Kovářiček si jako členy výboru Hudební mládeže vybíral vedle zralých umělců (např. Petr Eben, Milan Munclinger) i mladé studenty a své talentované žáky z konzervatoře. Mezi tyto žáky patřil i Michal Novenko. Mezi jeho mimořádné schopnosti totiž patří, že si dokáže lidi získat v krátkém čase, je výborný řečník a rozený kantor. Mimo to měl už jako student neskutečné znalosti hudebních dějin, proto mu nedělalo problém bez přípravy uvést jakékoli vystoupení a podat informace zajímavé jak pro odborníky, tak i pro hudební laiky.<sup>26</sup>

V Hudební mládeži působil mezi lety 1980–1995. Již roku 1982 se stal členem výboru, v němž setrval do roku 1995, pak už nekandidoval. Nejvíce aktivit měl ve druhé polovině osmdesátých let.

Pod záštitou hudební mládeže měl varhanní koncerty, které by se mnohdy bez této organizace za daného režimu konat nemohly. Účastnil se hudebních improvizčních soutěží, jedna z nich probíhala v Karviné v listopad 1985. Vedle koncertů pořádal i hudebně vzdělávací pořady a přednášky o varhanách, hudebních stylech a skladatelích. Jako příklad uveďme alespoň přednášku *Baroko – vášeň a řád*, kterou pronesl v březnu

---

<sup>25</sup> První organizace zvaná Hudební mládež (Jeunesses Musicales) byla založena v Belgii v roce 1940 Marcelem Cuvelierem. Po druhé světové válce se rozšířila do dalších států a v roce 1945 byla založena mezinárodní federace Jeunesses Musicales International. V roce 1947 vznikla Hudební mládež i v Praze. Zde u jejího zrodu stáli Rafael Kubelík (1914–1996), Ivan Medek (1925–2010) a Václav Talich (1883–1961). O rok později byla její oficiální činnost zakázána. K obnovení došlo až roku 1971 a teprve v roce 1990 byla přijata do Jeunesses Musicales International.

Hudební mládež sjednocuje mladé se zájmem nejen o hudbu, ale i divadlo a tanec. Vedle koncertů, přednášek, kurzů a workshopů pořádá i festivaly jako jsou Mladá Smetanova Litomyšl nebo Duhová bouře.

<sup>26</sup> Rozhovor autorky s Janou Klimtovou ze dne 9. 4. 2022.

1984 v Praze, *Francoouzské varhany*, jež se konala v září 1987 v Praze, nebo v Žatci pronesenou přednášku *Procházka hudebními slohy* v květnu 1989. Pro své řečnické nadání často moderoval koncerty a vedl besedy, nejčastěji o varhanách. Jednou z mnoha byla *Beseda o varhanách v mosteckém děkanském chrámu* v lednu 1989. V Liberci proběhla v březnu 1989 beseda *Varhany, královský nástroj*. Jakožto talentovaný improvizátor připravoval i akce zaměřené na improvizaci, často se jmenovaly *Večer improvizace*, jeden z nich se konal v lednu 1985 v Jeseníku.<sup>27</sup>

Vedle všech koncertů, přednášek a dalších aktivit pořádala Hudební mládež každoročně letní tábory obvykle v Líšně u Benešova. Michal Novenko se jich účastnil jako lektor. I zde měl různé přednášky a vedl besedy. V roce 1986 zde hovořil na téma *Varhany celého světa*. Na těchto táborech každé ráno probíhal sborový zpěv. Návčik často lidových písní ve vlastní úpravě vedl právě Michal Novenko.

S Hudební mládeží spolupracovala i organizace zvaná Česká hudební společnost. Jedním z jejích počínů byla dokumentace historických varhan na našem území, v níž byl zainteresován i Michal Novenko.

## 2.2. Pedagog

Již během studia na AMU v roce 1986 začal vyučovat hudebně-teoretické předměty na **Pražské konzervatoři**, jako nejmladší pedagog školy. Ale pro rozdílné názory ohledně velikosti úvazku musel školu v roce 1987 opustit. Michal Novenko se totiž řídí radou Františka Kovaříčka, nebýt nikde zaměstnán na plný úvazek, neboť to přináší to mnoho nesvobody.<sup>28</sup> Po změně vedení se na konzervatoř v roce 1990 vrátil a působí tam dodnes. Vyučuje varhanní improvizaci a hudební teorii.

Mezi Novenkovy bývalé žáky na konzervatoři patří i varhaník Přemysl Kšica (\*1981), který má na jeho hodiny veselé vzpomínky: „Na Pražské konzervatoři jsem studoval v letech 2001–2006 hru na varhany a pana profesora Novenka jsme měli na předmět Kontrapunkt. Byli jsem v rámci našeho ročníku taková menší skupina, tzv. „specialisté“

---

<sup>27</sup> Hudební mládež 1980-99 (kalendáře jednotlivých ročníků)

<sup>28</sup> Rozhovor autorky s Michalem Novenkem ze dne 26. 11. 2021.

(varhaníci, skladatelé, dirigenti), pro určité předměty nás takto separovali, abychom mohli daný předmět probrat do větší hloubky.

Mívali jsme tedy výuku s panem profesorem v takové menší třídě v komorní sestavě. Měl k nám tedy bližší individuální vztah. Inspiroval nás tím, že při výuce hodně improvizoval. Originální byl ale hlavně jeho způsob trestů, které uděloval v situaci, kdy někdo v kontrapunktické úloze napsal paralelní kvinty, či tritonus. Pokud se tak stalo, pan profesor začal třeba odepínat opasek, nebo vzal ruku dotyčného studenta a začal nějaký jeho prst přivírat pod víko klaviatury pianina se slovy: „*Přiznejte se, vy jste obcovoal s ďáblem...*“

Pak mám ještě dvě zajímavé vzpomínky, které jsem zažil mimo výuku. Jednou jsem šel po chodbě konzervatoře v patře, kde se vyučovaly hlavně teoretické předměty. Tu jsem uslyšel úplně skvělou bachovskou hudbu hranou na klavír. Zastavil jsem se tedy u dveří třídy, odkud hudba vycházela a posléze jsem z upřímného zájmu o krásnou hudbu i nahlédl dovnitř, abych zjistil, kdo a co zde hraje. Spatřil jsem však následující výjev: plná třída studentů usebraně naslouchala a u klavíru, za zvuku vynikající bachovské improvizace pana prof. Novenka, klečel jistý kající student odpykávající si tak svůj trest, pravděpodobně za napsání paralelních kvint, či tritonu.

Další vzpomínka se týkala času blízko Vánoc, kdy atmosféra na konzervatoři byla již značně odlehčená, již se tak seriózně nevyučovalo.

V určité části onoho dne jsme byli zváni do nejvyššího patra školy, abychom ještě více zakusili vánoční atmosféru, jelikož zde na chodbě probíhal jakýsi vánoční hudební program. S několika blízkými spolužáky varhaníky jsme se tedy vydali do onoho patra s živou hudbou. Malý orchestrík zde pod vedením jistého zasloužilého pedagoga hudební teorie hrál jeho vlastní stylizace vánočních melodií. Stáli jsme zde ve větším zástupu studentů a pedagogů několik minut a naslouchali pásmu vánoční hudby. Orchester dohrál a onen nejmenovaný pedagog se za potlesku publika ukláněl. Já jsem se v tu chvíli ohlédl na druhou stranu chodby, spatřil jsem v pozadí zástupu posluchačů pana profesora Novenka, ten se potutelně zasmál a jeho osobitým způsobem pronesl: „čtyři kvinty...“

Tedy jednalo se o čtyři místa, kde v oněch vánočních orchestrálních stylizacích svého nejmenovaného zasloužilého kolegy zachytil výskyt paralelních kvint.<sup>29</sup>

Před návratem na konzervatoř krátce pracoval na **Lidové škole umění v Benátkách nad Jizerou** jako korepetitor baletního oddělení. Na toto období vzpomíná jako na naprosto bezstarostné, protože si mohl hrát cokoliv a nemusel se zabývat žádnou administrativou.<sup>30</sup>

V roce 1995 se stal pedagogem **Týnské vyšší odborné školy**<sup>31</sup> v Praze, spadající pod Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy, kterou spravovala instituce Collegium Marianum vedená manželý Semrádovými. Na této škole vyučoval hru na varhany a varhanní improvizaci. Zde se musel vyrovnat s naprosto rozdílnou hráčskou úrovní studentů. Dle jejich slov to pro něho nebyl vůbec problém, protože měl odhad na to, kdo co zvládne a dokázal v každém odhalit jeho silnou stránku. V některých příhodách je zřetelný vliv pana profesora Vodrážky: „Inko, vy tam děláte chybu, ale jako by to tam patřilo!“<sup>32</sup>

Novenkovi studenti na této škole oceňovali jeho empatický přístup a velkorysost. V jeho způsobu výuky jsou i v jiných příkladech nápadné rysy jeho vlastních pedagogů. Podobně jako Jean Guillou nebyl ve způsobu výuky příliš direktivní. Nevnucoval jednu jedinou možnou variantu interpretace, ale dával různé návrhy, jak by to šlo hrát. Studenti mohli přijít i s vlastním způsobem hry a pokud věděli, proč to tak chtějí hrát a nebylo to zcela v rozporu s poučenou interpretací, neměnil to. Nikdy jim neřekl, že hrají naprosto špatně, ačkoliv to tak třeba bylo. Naopak jim velice zdvořile naznačil, že tudy cesta nevede a navedl je správným směrem.<sup>33</sup>

Z rozsáhlejší vzpomínky bývalého studenta Karla Procházky je patrné, že při studiu panovala vlídná atmosféra: „S panem profesorem Novenkem se setkávám už od r. 2000,

---

<sup>29</sup> Emailová korespondence autorky s Přemyslem Kšicou ze dne 6. 4. 2022.

<sup>30</sup> Rozhovor autorky s Michalem Novenkem ze dne 9. 5. 2022.

<sup>31</sup> Týnská vyšší odborná škola (1990–2012) nabízela tři studijní programy Sborníkovství chrámové hudby, Provozoací praxe staré hudby a Výtvarný obor – péče o památky.

<sup>32</sup> Rozhovor autorky s Ingrid Sekerovou ze dne 6. 5. 2022.

<sup>33</sup> Rozhovor autorky s Janem Fajfrem ze dne 17. 3. 2022.

kdy jsem se stal jeho studentem na varhanní improvizaci. Přestože jsem nebyl nejzdatnější, nikdy mě ve snažení neodradil, naopak. Díky jeho vlídnému přístupu nejen že z mých pokusů o improvizaci vzniklo několik skladeb, ale dodnes mohu „fungovat“ jako varhaník i dlouhé minuty bez not. V roce 2007 jsem inicioval první ročník Varhanního festivalu na Smečně, kde jsou nejstarší varhany střední Evropy. Prvního, koho jsem k účinkování pozval, byl právě prof. Novenko. Nejen, že ochotně přijal pozvání na nejistý podnik, ale od té doby u nás pravidelně účinkuje. Letos proběhne již šestnáctý ročník. Také několikrát zprostředkoval pozvání některého zahraničního kolegy. Jsem mu za to všechno moc vděčný! Milé je, že se nyní setkáváme i jako pedagogičtí kolegové a vždy se rádi upřímně vidíme, je to vzácné a moc si to považuji!<sup>34</sup>

Od roku 2018 přednáší jako externista na Karlově univerzitě na **Ústavu románských studií – studium katalánštiny** předmět zabývající se hudební kulturou katalánsky mluvících zemí.

### 2.3. Zahraniční kurzy

Během svých zahraničních cest Michal Novenko vystupuje nejen koncertně, ale také vede interpretační nebo improvizací kurzy a přednáší o varhanách.

První významné zahraniční kurzy vedl Michal Novenko ve Velké Británii v **Oundle International School for young Organists** v roce 1995. Ty se zabývaly hlavně interpretací, ale věnoval se i improvizaci. Podobně tomu bylo ve stejném roce na kurzech, jež pořádala **University of Cambridge**. V letech 2001 a 2002 probíhaly improvizací kurzy na **Sarum College v Salisbury**.

Na kurzy do USA se Michal Novenko vydával opakovaně. Na **University of Texas at San Antonio** vykládal o interpretaci a okrajově i o improvizaci v letech 1996, 1998 a 2000. V roce 2000 vedl interpretační kurzy i na **University of Denton**. Naopak při **Episkopální katedrále Trinity v Miami** v roce 2001 měl kurzy zaměřené na improvizaci.

Během koncertního turné po Jihoafrické republice v roce 1999 probíhaly kurzy interpretační a improvizací na **University of Pretoria, St. John's College v Johannesburgu** a **North-West University Potchefstroom**.

---

<sup>34</sup> Emailová korespondence autorky s Karlem Procházkou ze dne 5.5. 2022.

Podobná situace se opakovala během mexického turné v roce 2001.<sup>35</sup> Tehdy se na **Universidad autonoma de Nuevo León** věnoval zejména kurzům improvizace. Ve Španělsku měl v roce 2003 přednášky o varhanách a interpretační kurzy na **Simposium i Jornades Internacionals de L'Orgue Historic de les Illes Balears**. Ve Francii vedl v letech 2013–2016 interpretační kurzy **Cours d'interpretation pour les jeunes organistes** v Chaource.

V Polsku začal Michal Novenko vést kurzy až v posledních letech. Na **Diecezjalné Szkole Organistowské** v Gliwicach v roce 2014 přednášel o české barokní varhanní hudbě a vedl interpretační kurzy. **Akademia Muzyczna** v Katowicích pořádala v roce 2018 Novenkovy kurzy interpretace a improvizace. Ve stejném roce stihl Michal Novenko i interpretační kurzy na **Akademii Muzycznė v Bydgoszczi**.

#### 2.4. Hudební pořady

Již bylo řečeno dříve, že Michal Novenko je výborný řečník. Této schopnosti využil i při spolupráci s Českým rozhlasem Vltava.

V srpnu až září 2009 natáčel pětidílný pořad **Letní hudební bedekr**, na němž se podílel nejen varhanními vstupy, ale hlavně jako moderátor. V prvním díle se věnoval varhanám v Klatovech, Kašperský Horách, Praze-Strahově, Telči a Mikulově. Na hudebních ukázkách se vedle Michala Novenka podíleli varhaník Radek Rejšek, cembalistka Giedré-Lukšaitė Mrázková a hráč na violu da gamba Petr Hejný. V druhém díle hovořil o nástrojích v Drážďanech, Benátkách, Amsterdamu, Římě a Sionu. Povídání bylo doplněno nahrávkami Dresdner Kreuzchoru se sbormistrem Rudolfem Mauersbergerem, Pěveckého sboru Československého rozhlasu v Praze s Pavlem Kühnem, souboru Capella Amsterdam s varhanním doprovodem Bernarda Winsemiuse se sbormistrem Janem Bolcem, varhaníků Lionela Rogga, Guye Boveta, Oliviera Latryho a samozřejmě Michala Novenka. Další díly byly zaměřeny na varhany v chrámu sv. Petra v Římě. V posledním díle Michal Novenko vyprávěl o nástrojích, s nimiž se setkal při své cestě po Texasu.

---

<sup>35</sup> S největší pravděpodobností se jednalo o rok 2001, je tu drobná varianta, že až 2003.

Jako dlouholetý varhaník Anglikánské náboženské obce v Praze má široké znalosti liturgie anglikánské církve. O ně se s posluchači podělil v pořadu **Liturgický rok v hudbě anglikánské církve**. Jednotlivé díly vznikaly na každou neděli od adventu 2009. O dva roky později se točil podobný program s názvem **Liturgický rok v hudbě protestantismu**.

Pro Český rozhlas České Budějovice vytvářel v letech 1994–1996 **Nedělní půlhodinky s varhanní hudbou**. Pro tento pořad musel nahrát okolo padesáti regionálních nástrojů a připravit pořad nejen hudební, ale současně i historický a duchovní.

## 2.5. Nadace Bohuslava Martinů

Jedna z prvních melodií, kterou si Michal Novenko prozpěvoval jako dítě, byl *Špalíček* Bohuslava Martinů (1890–1959). Dodnes ho považuje za jednoho ze svých nejoblíbenějších autorů.

Když dostal, na doporučení Františka Kovaříčka, nabídku práce pro Nadaci Bohuslava Martinů,<sup>36</sup> nemusel se dlouze rozhodovat a roku 1992 se stal jedním z jejích členů. Dnes v Nadaci působí jako místopředseda správní rady. Tato správní rada je sedmičlenná a spolupracuje s tříčlennou radou dozorčí.

Mezi hlavní úkoly Nadace patří šíření, poznávání a uplatňování díla Bohuslava Martinů v České republice i v zahraničí a dále i poznání jeho života a osobnosti.<sup>37</sup> Nadace je dědicem většiny autorských práv a jako taková dbá nejen o ochranu díla, ale i o uvádění skladeb v hudebním, divadelním i televizním provozu. Právě vlastnictví autorských práv

---

<sup>36</sup> Nadace Bohuslava Martinů byla založena v říjnu 1975 pod záštitou Českého hudebního fondu, za totalitního režimu nemohla existovat samostatně. Na jejím vzniku se podílela i Charlotte Martinů (1894–1978), která jí odkázala ve své závěti většinu autorských práv. Po roce 1990 se Nadace částečně osamostatnila a byla zřízena správní rada v čele s Viktorem Kalabisem (1923–2006). O dva roky později se zcela vymanila z podřízenosti na Českém hudebním fondu a stala se samostatnou institucí.

<sup>37</sup> Rozhovor autorky s Ludvíkem Kašpárkem ze dne 16.6. 2022.



zprostředkovává Nadaci část příjmu. Dílo Bohuslava Martinů bude do roku 2029 chráněné autorským hudebním právem.<sup>38</sup>

Na Nadaci se obracejí symfonické orchestry, divadla, festivaly, kruhy přátel hudby ad. s žádostí o finanční podporu a ta přispívá těm, jejichž aktivita je v souladu s činností nadace.

Od roku 1995 Nadace pravidelně pořádá v listopadu a v prosinci festival **Dny Bohuslava Martinů**, jehož součástí se stala **Interpretační Soutěž Nadace Bohuslava Martinů**, která probíhá vždy ve dvou kategoriích z celkových osmi - housle, komorní soubor trio až sexteto s klavírem, klavír, komorní soubor trio až sexteto bez klavíru, dechové nástroje, cembalo, zpěv a violoncello. Cílem soutěže je seznamovat mladé<sup>39</sup> s tvorbou Bohuslava Martinů a motivovat je i k následnému uvádění jeho díla.

---

<sup>38</sup> Dílo je chráněno autorským právem po dobu 70 let od smrti autora.

<sup>39</sup> Soutěž je určena pro hráče mladší 28 let.

### **3. Vlastní produkce**

#### **3.1. Koncertní činnost**

Rozsáhlá koncertní činnost zahrnuje primárně varhanní scénu. Michal Novenko je vyhledávaný varhaník a improvizátor. Ročně má kolem čtyřiceti vystoupení a jmenovat je všechny by připomínalo nekonečný seznam. Sám si vede deníky, do nichž zaznamenává všechny nástroje, na které hrál. V současné době se jedná téměř o čtyři tisíce varhan Evropy, Severní i Jižní Ameriky a Afriky.

Jako každý varhaník i Michal Novenko má v repertoáru mnoho skladeb Johanna Sebastiana Bacha (1685–1750), Dietricha Buxtehudeho (1637–1707), Girolama Frescobaldiho (1583–1643), Felixe Mendelssohna Bartholdyho (1809–1847), Ference Liszta (1811–1886), Johanna Pachelbela (1653–1706) ad. Z českých skladatelů nechybí tvorba Františka Xavera Brixioho (1732–1771), Josefa Bohuslava Foerster (1859–1951), Jana Křtitele Kuchaře (1851–1829), Josefa Norberta Ferdinanda Seger (1716–1782) ad.

Naopak oproti ostatním hodně uvádí skladby starších autorů, s oblibou hraje španělské skladatele jako jsou Pablo Bruna (1611–1679), Juan Bautista José Cabanilles (1644–1712), Sebastian Aguilera de Heredia (1561–1627), portugalského skladatele Pedra de Araujo (1640–1705), francouzského skladatele Louise Marchanda (1669–1732), italského Bernarda Pasquinioho (1637–1710) nebo nizozemského skladatele Jana Pieterszooona Sweelincka (1562–1621).

#### **Domácí scéna**

Michal Novenko aktivně vystupuje již od mládí. Jak bylo zmíněno dříve, řadu koncertů uvedl pod hlavičkou Hudební mládeže. Ty ale musely být uváděny jako klubové akce, nikoliv veřejný koncert. Do roku 1989 bylo svolení k pořádání varhanních vystoupení vzácné a pouze ve vybraných kostelích. V Praze například probíhaly koncerty pouze v kostele sv. Jakuba a v kostele sv. Mikuláše. Jen výjimečně bylo vystoupení povoleno někde jinde. Výjimečná situace nastala v létě 1989, kdy probíhalo Varhanní léto po pražských kostelích, v nichž se právě dříve koncerty konat nemohly.

Velký zlom nastal po roce 1990, kdy bylo jednodušší dostat se do kostelů a pořádat koncerty. Michal Novenko se chopil příležitosti: „Vyžil jsem svého přehledu o tom, kde

se jaké zajímavé varhany nacházejí, a inicioval varhanní koncerty v řadě českých měst a obcí. Občas se stalo, že předtím si tam vyzkoušel varhany někdo z kolegů, zastávajících názor, že nástroj, na který nejde zahrát Bach, za nic nestojí. Jenže taková je značná část našich historických varhan! Několikrát jsem si tak zopakoval komickou scénu, kdy jsem místního kulturního pracovníka doslova přivlekl do kostela a půl hodiny předváděl, co ty varhany dovedou, abych mu vyvrátil názor, že „*na ten starý křáp přeci koncertovat nejde*.“<sup>40</sup>

Na mnoha místech našel vzácné historické nástroje, na které začal vystupovat a přivedl je tak k „*druhému životu*.“ Mezi takové patří varhany na zámku Březnice, v kostele sv. Víta v Českém Krumlově, v kostele sv. Markéty v Kašperských Horách, barokní varhany v kostele sv. Barbory v Manětíně, nástroj v kostele sv. Mikuláše v Mikulově, varhany z dílny Bedřicha Semráda v kostele sv. Jakuba Staršího v Prachaticích, varhany v kostele sv. Mikuláše v Rožmberku, varhany v kostele sv. Jana Křtitele v Zátoni, barokní nástroj v kostele Nanebevzetí Panny Marie ve Zlaté Koruně, barokní varhany v klášterním kostele Nanebevzetí Panny Marie a sv. Václava ve Znojmě ad. Mezi tyto nástroje se řadí i nejstarší varhany v Čechách. Ty se nacházejí v kostele Nejsvětější Trojice ve Smečně. Tento unikátní nástroj pochází z roku 1587 a byl zhotoven patrně varhanářem z rodiny Rudnerovy nebo Phanmulerovy. Novenko tyto varhany popsal slovy: „Mohou nám o oné době vyprávět hlasem tak zřetelným a živým, že pocítíme jejich skutečný dech.“<sup>41</sup>

Jako interpret se Michal Novenko účastní mnoha varhanních festivalů. Z českých lze jmenovat alespoň festival Varhany znějící, na němž vystoupil v roce 2001 v kapli Zasnoubení Panny Marie ve Slaném. Již byl zmíněn Smečenský varhanní festival pořádaný od roku 2007, kde opakovaně koncertuje v kostele Nejsvětější Trojice. V Kutné Hoře probíhal festival Víkend staré hudby, zde hrál v kostele sv. Jakuba. V rámci festivalu Varhanní léto vystoupil v roce 2015 hned třikrát, a to v kostele sv. Vavřince v Teplicích nad Metují, v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Polici nad Metují a v kostele

---

<sup>40</sup> KUNČÍKOVÁ, Alena: *Michal Novenko: Překvapení k mým 60. narozeninám – rádio bude vysílat 24 hodin pouze mé nahrávky*. Online dostupné z: <https://operaplus.cz/michal-novenko-prekvapeni-k-mym-60-narozeninam-radio-bude-vysilat-24-hodin-pouze-me-nahravky>. Citováno dne 9. 6. 2022.

<sup>41</sup> *Michal Novenko: Dialog s minulostí*. Online dostupné z: <http://www.radioservis-as.cz/archiv02/2402/24hud1.htm>. Citováno dne: 1.4. 2022.

sv. archanděla Michaela ve Verněřovicích. Na festivalu Chebské varhanní léto 2017 hrál v tamním kostele sv. Mikuláše. Dlouholetou tradici má v České republice i Český varhanní festival. V rámci něho účinkoval v roce 2018 v kostele sv. Prokopa a Mikuláše v Bohušovicích nad Ohří a o rok později v kostele sv. Mikuláše v Mikulášovicích. V loňském roce (2021) se zúčastnil Vrchlabského hudebního léta. Koncert měl v klášterním kostele sv. Augustina ad.

Tato práce nezaznamenává každý jednotlivý koncert, pouze ukazuje na pár příkladech rozmanitost repertoáru a Novenkovu přizpůsobivost nástroji a prostředí.

V Chebu v kostele sv. Mikuláše uspořádal Michal Novenko koncert zaměřený na francouzskou varhanní hudbu. Zazněly na něm skladby *Grand Dialogue* od Louise Marchanda (1669–1732), *Fantasie op. 57* Alexandra P. F. Boëlyho (1785–1858), *Sonáta č. 4 op. 61 (I. Allegro, II. Andante, III. Minuetto, IV. Finale)* od Alexandra Guilmanta (1837–1911), *Offertoire* Luise Vierna (1870–1937), *Chorál č. 3 a moll* Césara Francka (1822–1890) a *Invocation in F* a *Crاند Choeur in G* od Théodora Salomé (1834–1896).<sup>42</sup>

Jeden z významných koncertů posledních let proběhl 15. března 2018. Ve Filharmonii Hradec Králové mají od toho roku nové varhany. Při inauguračním koncertě hráli varhaníci s vazbou na město Hradec Králové – Aleš Bárta,<sup>43</sup> Michal Novenko a Václav Uhlíř.<sup>44</sup> Trojici doplnil Josef Kšica,<sup>45</sup> který měl pomyslně převzít štafetu, aby další nové české varhany byly ty v pražské katedrále sv. Víta.

Michal Novenko při této příležitosti uvedl *Varhanní koncert č. 1 g moll* od Georga Friedricha Händela (1685–1759). Petr Veber se k provedení vyjádřil těmito slovy: „Jde o jemně perlivou hudbu, která se dnes hrává i na mnohem menší nástroje, pokud jde

---

<sup>42</sup> LIPTÁKOVÁ, Simona: *Francouzský varhanní recitál – Michal Novenko*. Online dostupné z: <https://www.cheb.cz/francouzsky-varhanni-recital-michal-novenko/d-964777>. Citováno dne: 21. 6. 2022.

<sup>43</sup> Aleš Bárta (\*1960) je úspěšný český varhaník, pedagog. Mezi jeho úspěchy patří vítězství na Mezinárodní varhanní interpretační soutěži Antona Brucknera v Linci v roce 1982 nebo absolutní vítězství Mezinárodní varhanní soutěže Pražského jara v roce 1984.

<sup>44</sup> Václav Uhlíř (\*1954) je český varhaník, pedagog, diecézní organolog Královéhradecké diecéze a umělecký vedoucí hudebního souboru krematoria v Pardubicích.

<sup>45</sup> Josef Kšica (\*1952) je český varhaník, skladatel, sbormistr a regenschori v katedrále sv. Víta.

o soubory specializované na starou hudbu. Varhaník proto držel zvuk na uzdě, registrace byla zajímavá, jen Filharmonie Hradec Králové v menším obsazení svou zřetelnou opatrností bezděky ukazovala, že má s barokní hudbou málo zkušeností.“<sup>46</sup>

V Hejnicích v kostele Navštívení Panny Marie se konal 27. října 2018 Slavnostní varhanní koncert k výročí vzniku Československa. Michal Novenko proto zvolil pouze tvorbu českých a slovenských autorů. Zazněla tu *Slavnostná předohra* Mikuláše Moyzese (1872–1944), *Fuga in D* Bohuslava Matěje Černohorského (1684–1742), *Preambulum in D* Jána Francisciho (1691–1758), *Fantasie e moll* Jana Křtitele Kuchaře (1751–1829), *Fuga na „Ite missa est“* od P. Pantaleona Roškovského (1734–1789), *Fantasie C dur* Josefa Bohuslava Foerster (1859–1951), *Vigilia* Bohuslava Martinů (1890–1959), *Legenda D dur* Josefa Kličky (1855–1937), pak ještě autorská skladba *Preludium pro F. L. Věka* a na závěr improvizace na národní motivy.<sup>47</sup>

I své šedesáté narozeniny dne 5. ledna 2022 oslavil koncertem. Vystoupil v evangelickém kostele U Salvátora na Starém Městě, kde mimo jiné uvedl své skladby *Preludium pro F.L. Věka* a *Frescobladianu*.

### **Zahraniční scéna**

Koncerty Michala Novenka jsou značně vyhledávané nejen v Čechách, ale i v zahraničí. Již vystupoval v Andoře, Francii, Holandsku, Chorvatsku, Itálii, Izraeli, Jihoafrické republice, Lucembursku, Maďarsku, Maltě, Mexiku, Německu, Polsku, Portugalsku, Rakousku, Slovensku, Slovinsku, Španělsku, Švýcarsku, Ukrajině, USA a Velké Británii.

Ve Francii vystupoval v katedrále sv. Štěpána v Bourges na varhany Bernarda Peretta z roku 1663, v katedrále Svatého Kříže v Orleans, kde se nacházejí největší varhany

---

<sup>46</sup> VEBER, Petr: *Varhany na tři až čtyři způsoby*. Online dostupné z: <https://operaplus.cz/varhany-na-tri-az-ctyri-zpusoby>. Citováno dne 21. 6. 2022.

<sup>47</sup> *Slavnostní varhanní koncert prof. Michala Novenko v Hejnicích*. Online dostupné z: <https://www.frydlantsko.eu/2018/10/30/slavnostni-varhanni-koncert-prof-michala-novenko-hejnicich>. Citováno dne: 21. 6. 2021.

z dílny francouzského varhanáře Cavallé-Colla postavené v roce 1880, dále v katedrále sv. Jana Křtitele v Perpignan a v katedrále sv. Štěpána v Sens.

V Německu hrál na varhany Gottfrieda Silbermanna v kostele sv. Sofie v Drážďanech a v katedrále ve Freiburgu. V Hamburku v kostele sv. Jakuba na nástroj Arpa Schnitgera nebo v bazilice sv. Martina ve Weingartenu na varhany o šedesáti šesti rajstřících a šesti tisících šest set šedesáti šesti píšťalách z dílny Josepha Gablera.

Zúčastnil se varhanního festivalu v italském Arezzu, Shavuot festivalu v Jeruzalémě, mexického Festival Internacional de Artes v Saltillo, v Portugalsku Festivalu de Porto, VII. ročníku španělského festivalu Festival Internacional d'Orgue de Montserrat, Bachova festivalu ve Filadelfii a festivalu ve Warwicku ve Velké Británii. Výjimečná je účast na mezinárodním festivalu ve švýcarském Sionu, kde se v bazilice Notre-Dame de Valère nacházejí nejstarší hrající varhany světa pocházející přibližně z konce 14. století. Na tomto festivalu Michal Novenko participoval v letech 1991 a 2001.

K dalším unikátním nástrojům, na nichž Michal Novenko vystupoval, patří největší píšťalové varhany v Evropě a současně největší chrámové varhany na světě. Ty se nacházejí v katedrále sv. Štěpána v německém Pasově. Jedná se o pětimanuálové varhany, které zhotovil Joseph Matthias Götz v roce 1733.

Nejvíce posluchačů měl během vystoupení v Auditorio Nacional v Mexico City, v sále pro deset tisíc diváků, kde se nalézají největší varhany Latinské Ameriky.

Na posledním místě ve výčtu jedinečných vystoupení Michala Novenka stojí velkolepý nástroj, druhé největší varhany a největší plně funkční<sup>48</sup> varhany světa Wanamaker Grand Court Organ ve Filadelfii.

Během koncertních cest těží ze svého dalšího nadání, jímž je znalost několika jazyků. Michal Novenko mluví a přednáší v angličtině, francouzštině, italštině, katalánštině, němčině, nizozemštině, španělštině, polštině, portugalštině a ruštině.

---

<sup>48</sup> Největší varhany světa se nachází v Boardwalk Hall v Atlantic City, ale momentálně jsou asi z jedné třetiny nefunkční.

### 3.2. Vlastní varhanní festivaly

Mezi českými varhanními festivaly dva vynikají. Jedná se o Organum hydraulicum a Orlicko-Kladský varhanní festival. Ty spojuje jméno jejich organizátora a tím je Michal Novenko.

#### **Organum hydraulicum**

Tento festival probíhal v letech 1994–2004 v městech na řece Vltavě. Název Organum hydraulicum je symbolickým vyjádřením spojení varhanní hudby a vodáctví, nejednalo se tedy o organum hydraulicum v jeho historické podobě.<sup>49</sup>

První myšlenka tohoto festivalu se zrodila již během Novenkova studia na AMU na povinném vodáckém kurzu. V roce 1993 se rozhodl ji zrealizovat a v létě 1994 se konal první ročník. K tomu, proč zrovna Vltava se vyjádřil těmito slovy: „Za prvé ta řeka protéká překrásnou krajinou, ta řeka je velice populárním místem vodních sportů. Každoročně jsou tam stovky a tisíce vodáků. A teď si představte, že tam v ideální vzdálenosti polodenního pádlování leží jedno za druhým, jak perly navlečené na šňůře té řeky, krásná místa s bohatou kulturní historií. V každém se nacházejí varhany, které umělecky i historicky patří mezi krásné a pozoruhodné nástroje. Takže to je opravdu spojení, které se těžko najde ještě někde jinde na světě.“<sup>50</sup>

Jednotlivé koncerty se konaly jeden týden v červenci po proudu řeky Vltavy, první byl v klášterním kostele Nanebevzetí Panny Marie ve Vyšším Brodě, další v Rožmberku nad Vltavou v kostele sv. Mikuláše, v Zátoni v kostele sv. Jana Křtitele, v Českém Krumlově v kostele sv. Víta, ve Zlaté Koruně v kostele Nanebevzetí Panny Marie, v Českých Budějovicích v klášterním kostele Panny Marie a v katedrále sv. Mikuláše a jeden ročník probíhal i v Hluboké nad Vltavou.

---

<sup>49</sup> Organum hydraulicum, neboli vodní varhany, někdy zvané i hydraulos, byly prvním nástrojem tohoto druhu. Postavil je řecký vynálezce Ktésibios ve 3. století před Kristem a první, kdo na ně hrál byla jeho žena Thais. Stálý tlak vzduchu byl řízen zvonem ponořeným do vody, proto vodní varhany.

<sup>50</sup> KUCHYŇOVÁ, Zdeňka: *Na Vltavě se koná pozoruhodný varhanní festival*. Online dostupné z: <https://cesky.radio.cz/na-vltave-se-kona-pozoruhodny-varhanni-festival-8040561>. Citováno dne: 5. 3. 2022.

Koncerty navštěvovali nejen místní obyvatelé a vodáci, ale díky spolupráci s cestovní agenturou i mnoho zahraničních turistů. U posluchačů měla vystoupení úspěch, jak potvrzují i návštěvníci koncertu v Rožmberku: „Vltavu jezdíme každý rok, ale letos jsme tu poprvé v době, kdy se pořádá varhanní festival. S něčím takovým jsme se ještě nesetkali. Koncert byl moc pěkný a sympatické bylo, že nás pan Novenko potom pozval na kůr a ukázal nám varhany.“<sup>51</sup>

Varhany v těchto kostelích měl Novenko nastudované již ze studijních let, kromě koncertů měl ke každému nástroji i krátkou přednášku, každý nástroj je totiž jedinečný.

Všechny tyto koncerty spojuje osobnost jediného interpreta, Michala Novenka. Ten nejen že odehrál všechny koncerty sám, ale na každém koncertě hrál jiný repertoár a jednotlivé skladby opakoval nejdříve po třech letech. Vedl si deníky, do nichž hrané skladby zaznamenával, ty jsou bohužel ztraceny.

Poslední ročník v původním duchu proběhl v létě 2004, pak byl festival sloučen s Mezinárodním hudebním festivalem Český Krumlov, čímž ztratil svoji jedinečnost a přestal existovat.

### **Orlicko-Kladský varhanní festival**

Tento festival vznikl jako protipól jarního festivalu komorní hudby Camerata Nova Náchod. U zrodu varhanního festivalu v roce 1997 stál vedle Michala Novenka další významný český varhaník Václav Uhlíř, který dobře zná každý nástroj v tomto kraji. Vzápětí se k organizátorské dvojici připojil varhaník z Nového Města nad Metují Jiří Tymel. V tomto složení organizují festival dodnes.

Původně se festival měl jmenovat Podorlický varhanní festival a jak název napovídá, měl se konat pouze v Čechách, a to v Rychnově nad Kněžnou, Dobrušce, Novém Městě nad Metují a Náchodě. Na poslední chvíli se přihlásili polští varhaníci s tím, že by se chtěli připojit, a tak na území Euroregionu Glacensis vznikl Orlicko-Kladský varhanní festival.

---

<sup>51</sup> ZAJÍČKOVÁ, Eva: *Varhanní festival rozezněl nástroje podél Vltavy*. Online dostupné z: [https://www.idnes.cz/sport/ostatni/varhanni-festival-rozeznel-nastroje-podel-vltavy.A\\_2000M175s03D](https://www.idnes.cz/sport/ostatni/varhanni-festival-rozeznel-nastroje-podel-vltavy.A_2000M175s03D). Citováno dne 5. 3. 2022.



Ten probíhá každoročně v září a říjnu a koná se obvykle v Žamberku v kostele sv. Václava, ve Vamberku v kostele sv. Prokopa, ve varhanním salonku Městského muzea v Králíkách, v Bezděkově nad Metují v kostele sv. Prokopa, v Nekoři v kostele sv. Mikuláše, v Jaroměři v kostele sv. Mikuláše, v Opočně v kostele Nejsvětější Trojice, v Broumově v kostele sv. Vojtěcha, ve Rtyni v Podkrkonoší v kostele sv. Jan Křtitele, v Žacléři v kostele Nejsvětější Trojice, v České Čermné v kapli sv. Václava, v Husově sboru v Úpici, na Kuksu v kapli Nejsvětější Trojice, ve Filharmonii Hradec Králové ad.

Na festivalu vystoupilo mnoho českých varhaníků (Aleš Bárta, Jiřina Dvořáková Marešová, Michal Hanuš, Pavel Svoboda, Jaroslav Tůma, František Vaníček ad.), dále samozřejmě polských varhaníků (Jakub Garbacz, Piotr Rojek ad.), ale představili se i interpreti z Brazílie, Francie, Itálie, Jihoafrické republiky, Maďarska, Německa, Slovenska, Španělska, Ukrajiny a Velké Británie.

K výročí patnácti let Orlicko-Kladského varhanního festivalu byla pořizena nahrávka, kterou natočili pořadatelé festivalu Michal Novenko a Václav Uhlíř. Ti představili nástroje v Žamberku v kostele sv. Václava, v Dobrušce v kostele sv. Václava, v Městském muzeu v Králíkách, v Lanškrouně v kostele sv. Václava, ve Vamberku v kostele sv. Prokopa, v Bezděkově nad Metují v kostele sv. Prokopa, v Rychnově nad Kněžnou v kostele Nejsvětější Trojice, v Nekoři v kostele sv. Mikuláše, v Novém Městě nad Metují v kostele Nejsvětější Trojice, v Jaroměři v kostele sv. Mikuláše, v Opočně v kostele Nejsvětější Trojice a v Broumově v kostele sv. Vojtěcha.

### **3.3. Dílo**

Vlastní skladatelská činnost není až tak rozsáhlá, co do počtu opusových čísel, o opusových číslech vlastně doslova hovořit nelze, protože autor je skladbám nedává, ale je rozmanitá, co se týče žánrů. Michal Novenko komponoval od nejmenších instruktivních skladbiček až po orchestrální skladby. Nevyhýbá se ani tvorbě filmové.

Již od prvních kompozičních let píše svá díla pomalu, s rozvahou pracuje na každém detailu a uvědomuje si, že kompozice není totéž jako improvizace. Na konzervatoři byl jeho kompoziční proces podporován jeho pedagogem, který sám pracoval podobným

způsobem. Proto se jedná o desítky, a ne stovky napsaných skladeb. Každá je ovšem jedinečná a má vlastní charakter.

Jak již bylo řečeno, Michal Novenko vyrůstal ve folklórním prostředí, proto je samozřejmé, že právě folklór byl jedním z prvních inspiračních zdrojů. V začátcích tvorby ho inspiroval Václav Trojan, a to zejména jeho freska na lidové motivy Zlatá brána. Dalším vzorem během studijních let mu byl Leoš Janáček. Ale ne dlouhodobě, protože: „Janáček může inspirovat svou úrovní, ale nikoliv svým stylem jako takovým, to by se člověk stal jediné jeho epigonem a to by dopadlo zle.“<sup>52</sup> Celoživotním zdrojem inspirace pro něho zůstává Igor Stravinskij, který ve své tvorbě využíval mnoho rozmanitých způsobů kompozice. Později byl v malé míře ovlivněn tvorbou Györgyho Ligetiho nebo způsobem práce s koláží Alfreda Schnittkeho, nikdy ho nezaujala kompozice druhé vídeňské školy a na ni navazující směry.

Skladby Michala Novenka nikdy nevyšly tiskem, dříve nebyl vhodný režim a pak už se jednalo o zvyk. Od každé má pouze originál a jednu záložní kopii. Ochetně však své skladby zájemcům poskytuje k provozu.

### **Skladby orchestrální**

Novenkova první skladba pro orchestr *Pimpinella* byla komponována během studia konzervatoře v roce 1980. Jedná se o suitu pro smyčcový orchestr a autor ji napsal k počtě Igora Stravinského.

Další orchestrální skladba nese jednoduchý název *Ouvertura*. Novenko ji zkomponoval roku 1983 a sám ji natáčel pro plzeňský rozhlas.

Zatím poslední dílo, které zkomponoval pro orchestr, je *Koncert pro housle a orchestr* napsané v letech 1987–88.

### **Skladby komorní a sólové**

Klavírní cyklus *Hukvaldské studánky* z roku 1978 byl, jak sám název napovídá, inspirován osobností Leoše Janáčka, k jehož počtě byl i komponován. Tuto skladbu nahrála brzy

---

<sup>52</sup> Rozhovor autorky s Michalem Novenkem ze dne 1. 3. 2022.

po jejím vzniku studentka konzervatoře pro Československý rozhlas a pouštěna jako hudební hádanka.<sup>53</sup>

O rok později napsal Novenko *Žestový kvintet* pro dvě trubky, lesní roh a dva trombony. I další skladba byla zkomponována pro dechové nástroje. Jedná se o *Trio pro hoboj klarinet a fagot* z roku 1981. Pro sólovou flétnu zkomponoval v roce 1993 *Invence in Re*.

Ve svém díle se nadále věnoval tvorbě pro sólový klavír nebo s doprovodem klavíru. Vedle *Hukvaldských studánek* pro sólový klavír vznikly v roce 1981 *Tři polky* a v roce 1984 *Minutky*.

Mezi komorní skladby s doprovodem klavíru patří *Sonatina pro housle a klavír* z roku 1982, *Tři věty pro violu a klavír* napsané v roce 1985 a *Rapsodie pro violoncello a klavír* z roku 1986. Období kompozice pro smyčcové nástroje bylo završeno roku 1987 *Smyčcovým kvartetem*.

### **Skladby vokální**

Ve vokální tvorbě se Michal Novenko věnuje skladbám duchovním. První z nich je *Missa ferialis* pro dětský sbor a varhany komponovaná v letech 1999–2000. V dalším roce vznikla skladba *Ave Maria* pro dívčí hlas a varhany. Ač se jedná o drobnou skladbu, autor ji považuje za jednu ze svých nejoblíbenějších. Na slova Jana Amose Komenského byly napsány *Dvě písní duchovních* pro soprán a varhany taktéž roku 2001. Pro bas a varhany složil Novenko roku 2004 skladbu *Oratio ad completorium*. Jediná vokální skladba bez instrumentálního doprovodu je *Kyrie* pro smíšený sbor z roku 2015.

### **Varhanní skladby sólové**

Ačkoliv je Michal Novenko známý zejména jako varhaník, tvorbě pro varhany se zpočátku vyhýbal, neboť měl pocit, že by už varhanní literatuře nemohl přinést nic nového. Tento názor v sobě překonal a začal komponovat zejména pro varhany. Svě

---

<sup>53</sup> Jako žert Františka Kovaříčka byla tato skladba v rozhlasu označena za nově nalezené neznámé dílo samotného Leoše Janáčka. Až na konci pořadu se posluchači dozvěděli pravdu, že se jedná o dílo mladého studenta konzervatoře, kterého Janáček nadchl.

varhanní skladby si sám premiéroval a uvádí je na svých CD (viz kapitola 3.4). Dvě z jeho varhanních skladeb budou popsány podrobněji, jejich notový zápis je uveden v příloze.

Skladbu *Capriccio* začal psát už v roce 1983, ale finální podobu získala až v roce 2000. V původní verzi bylo dílo psáno pro troje varhany, existuje též varianta pro varhany a klavír. Tato skladba je uvedena na CD *The Organs of the Balearic Islands*.

Výjimku mezi varhanními skladbami tvoří *Suita*, která pochází už z roku 1985. Jako jediná varhanní skladba nebyla nahrána.

*Fantasie* na motivy skladby Claudia Monteverdiho *Sfogava con le Stelle* z roku 1992 má podobně jako *Capriccio* více verzí, sólovou a pro dvoje varhany. Sólová varianta byla zařazena na CD *Dialog s minulostí – česká hudba XX. století*. Toto dílo je komponované principem koláže, jednotlivé díly se ale nenápadně prolínají.

Skladba k počtě Girolama Frescobaldiho z roku 2003 nese příznačný název *Frescobaldiana*. Celá tato kompozice spočívá v kontrastu dvou dynamických ploch. Začíná v dlouhých hodnotách pultónovými postupy ve fortissimu, pak se zvuk vytratí do piano a pokračuje jen jednohlasně. Opakuje se hřmotný první motiv, tentokrát v prodloužené verzi. Tyto dvě plochy se nadále střídají a zvyšuje se hybnost. Na třetím řádku (viz příloha č. 1 str. 52) přichází v piano nový zpěvný motiv, který se později v drobné úpravě několikrát opakuje. Ačkoliv název skladby odkazuje na raně barokního skladatele, harmonicky kompozice zní, zejména v dynamicky vypjatějších pasážích, novodobě, například použitím kvartových akordů. Autor u skladby neuvádí doporučenou registraci. Toto dílo bylo zvěčněno na CD *Great European Organs No. 76: Santa Maria in Mao. Minorca*.

Další varhanní skladba se rovněž nechala inspirovat starou hudbou. Jmenuje se *Preludium pro F. L. Věka* a Michal Novenko ji dokončil 10. června 2004. Název skladby odkazuje ke zdroji inspirace, jímž se stala úvodní znělka k seriálu *F. L. Věk*. Ta vychází z písně *Soudce všeho světa, Bože* z Komenského kancionálu. Skladba začíná v unisonu majestátním melodicko-rytmickým motivem, který otevírá tritonus a, dis. Ten je potom rozšířen v heterofonní sazbě a po celou skladbu se vrací. Rytmičtý model prochází celou skladbou. Do toho později zřetelně vstupuje citace písně *Soudce všeho světa, Bože*

prokládaná prvním motivem. Pro přehlednost označuje Michal Novenko v notách (viz příloha č. 2 str. 55) nápěv svorkou. Následně se vrací první motiv, později se poprvé přidává pedál. Na závěr ještě zazní ve fortissimu citace písně a skladba končí prázdnou kvintou a,e s přidáním tónem h. V tomto díle dochází k častým změnám taktu. Tuto skladbu Novenko zařadil na album *Great European Organs No. 77: The Baroque Mundt Organ of the Tyn Church, Prague*.

Na oceněné CD *Great European Organs No. 73: St. Andreu, Santanyi, Mallorca* umístil Novenko jednu autorskou kompozici z roku 2005. Ta se jmenuje *Fantasia Mallorquina*.

Nejnovější varhanní skladba *Carillon prelude* z roku 2011 byla podobně jako ostatní varhanní skladby nahrána, a to na CD *Historic Organs of Malta and Gozo*.

Jednota na zvelebení církevní hudby na Moravě, zvaná *Musica sacra*, vydávala v letech 2006–2012 *Malá preludia* na písně z kancionálu, která byla určena zejména pro amatérské varhaníky, kteří příliš neovládají varhanní improvizaci. *Musica sacra* oslovila pro kompozici těchto varhanní miniatur několik českých varhaníků, a sice Martina Kubáta, Ondřeje Múčku, Radka Rejška, Václava Uhlíře, Janu Vokatou ad. a samozřejmě také Michala Novenka.

### **Skladby s varhanním doprovodem**

Vedle výše zmíněných vokálních skladeb s varhanním doprovodem existuje i několik skladeb instrumentálních. Mezi ně patří *Psalmodie pro flétnu a varhany* z roku 1997, *Fantasia pro housle a varhany* napsaná roku 1998, *Intermezzo pro klarinet a varhany* a *Scherzino pro klarinet a varhany* z roku 2016. Poslední dvě skladby nahrál Novenko společně s Alešem Tvrdíkem na CD *Jablonecké varhany*.

Mezi ostatními skladbami vyniká hudební koláž pro tenor, hoboj, trubku a varhany *Great War Memorial Music*, která byla jako jedna z mála skladeb psána na objednávku. Pražská anglikánská církev a britská ambasáda si dílo objednaly k výročí sta let od konce první světové války. V rámci požadavků byly stanoveny i nápěvy, které mají být v kompozici citovány. Jedním z nich je vojenská fanfára za padlé hrdiny *The Last Post*.

Naprostou novinkou je skladba *In honorem Sanctae Ludmilae* pro soprán a varhany dokončená teprve 1. března tohoto roku. Její premiéra ještě není naplánována, ale pravděpodobně proběhne v září při slavnosti sv. Ludmily nebo na jiný národní svátek.

### **Další tvorba**

Ve své tvorbě se Michal Novenko nevyhnul ani scénické hudbě. Kolem roku 1988 psal hudbu pro divadelní studio Disk ke komedii *Koketka* od Angela Beolco-Ruzzanteho.

Ve stejné době komponoval i hudbu k filmu *Cestující bez zavazadel* podle hry Jeana Anouilha v režii Karla Bednáře. Pro vietnamské národní museum napsal okolo roku 1995 hudbu k „filmové básni“ o Vietnamu opět v režii Karla Bednáře. Další z filmů, k němuž Novenko zkomponoval hudbu, je *Who's the next – Kto je d'alší?* v režii Mira Drobného z roku 2019.

Z díla nelze opomenout instruktivní skladbičky pro housle v první poloze komponované v letech 1991–1992 a úpravy lidových písní s klavírním doprovodem.

Vedle vlastních kompozic skladatel dokonponoval *Vigilii* pro varhany od Bohuslava Martinů. Když se Bohuslav Martinů rozhodl pro kompozici varhanního cyklu *Vigilii*, netušil, že nedokomponuje ani jednu. O dokončení se pokusil varhaník Bedřich Janáček (1920–2007), jenž si skladbu na Martinů vyžádal a jemuž byla i dedikována. Ten dokonponoval dílo ve velkolepém stylu, doplnil dynamická a tempová označení. V této verzi skladba vyšla oficiálně tiskem a je obvykle provozována. Oproti tomu se Michal Novenko vrátil k původní koncepci Bohuslava Martinů melodické meditativní skladby ve formě *da capo*.<sup>54</sup> Ve své verzi ji uvádí na koncertech a také ji nahrál na CD *Great European Organs, Vol. 67: The Holy Cross Deanery Church, Litomyšl*.

Několik z výše uvedených skladeb bylo nahráno pro Český rozhlas, a to *Sonatina pro housle a klavír*, *Invence in Re pro flétnu*, *Psalmodie pro flétnu a varhany*, *Fantasie pro housle a varhany* a *Fantasie na téme Sfogava noc le Stelle*.

---

<sup>54</sup> BLUMA, Aleš: *Dny Bohuslava Martinů 2021 zakončily famózně*. Online dostupné z: <https://www.klasikaplus.cz/reflexe-2/item/6504-dny-bohuslava-martinu-2021-zakoncily-famozne>. Citováno dne 4. 4. 2022.

### 3.4. Diskografie

Rozsáhlá diskografie Michala Novenka se zaměřuje výhradně na varhanní tvorbu. I tak se vyznačuje rozmanitostí. V českém prostředí spolupracoval s firmami Chorus, Karmelitánské nakladatelství, Panton, Radioservis, Rosa Classic, Supraphon a Versum. Velký význam má spolupráce s britskou společností Priory Records, proto budou tato alba popsána detailněji.

Michal Novenko nahrál zatím dvacet pět disků, v České republice vznikly tyto: **Frescobaldi: Fiori Musicali**, (1993), **Czech Romantic Organ Works** (1995), **Jihočeské barokní varhany** (1996) **Jihočeské historické varhany** (1997), **Michal Novenko on historical Organs** (1998), **Czech Organ of the Classical period** (1999), **Kutnohorské varhany** (1999), **Organ music of the Renaissance in Bohemia** (2001), **Dialog s minulostí – česká hudba XX. století** (2002), **Varhany v Hradci Králové** (2014), **Josef Norbert Ferdinand Seger – Varhanní skladby** (2016), **Jablonecké varhany** (2017), **Varhany v Dubí** (2018).

S houslistou Jaroslavem Svěčeným (\*1960) spolupracoval v letech 1998–1999 na dvou CD **Baroque Masters 1** a **Baroque Masters 2**.

#### **Priory Records**

První nahrávka pro nakladatelství Priory Records je z roku 2001 a jmenuje se **Great European Organs No. 67: Deanery Church, Litomyšl**. Disk zaznamenává nové varhany v kostele Povýšení sv. Kříže v Litomyšli. Tento čtyřmanuálový nástroj, který vyniká španělskými trompetami, postavil v roce 2000 Vladimír Grygar z Prostějova.

Na CD jsou k poslechu zejména skladby českých skladatelů, a to *Preludio Festivo* od Petra Ebena (1929–2007), *Šest malých preludií – Lente, Grave, Pastorale, Andante, Moderato, Andante* Bedřicha Smetany (1824–1884), *Legenda D dur* Josefa Kličky (1855–1937), *Preludium a fuga c moll BWV 545* Johanna Sebastiana Bacha (1685–1750), Bachova *Fuga d moll* v úpravě Josefa Norberta Ferdinanda Segera (1716–1782), Tři skladby z Choceňského manuskriptu – *Praeambulum d moll, Fuga G dur* a *Praeambulum Es dur*. Dále *Vigilia* Bohuslava Martinů v dokončení Michala Novenka, *Improvizace*

na téma *Bohuslava Martinů* a na závěr dvě části ze *Suity na uzbecké motivy – Aria a Toccata* od Georgiho Mushela (1909–1989).<sup>55</sup>

V pořadí druhá nahrávka pro Priory Records nese název **Great European Organs No. 73: St. Andreu, Santanyi, Mallorca**. Tato deska z roku 2005 byla oceněna titulem „Star Recording.“ Posluchače nadchla natolik, že v časopise *The Organ* vyšla recenze, kde pisatel uvádí: „Byl jsem opravdu ohromen zvukem těchto varhan a musím říct, že tato nahrávka bude klenotem v mé sbírce.“<sup>56</sup> Jak je uvedeno v názvu, nahrávalo se v kostele St. Andreu na Mallorce.

Album zachycuje vývoj španělské varhanní tvorby od doby renesance až po 20. století. Jako první zaznívá *Tiento de medio registro de baxon de 1. tono* Sebastiana Aguilera de Heredia (1561–1627), po ní *Tiento de 1. tono de mano derecha*, a *Tiento de medio registro de mano derecha de 1. tono* Andrese de Sola (1634–1696), *Tiento 1 de falsas*, *Tiento de Clarines*, *Tiento de falsas de 4. tono* a *Tiento Lleno por B cuadrado* Juana Bautista Josého Cabanillese (1644–1712), *Pastorela* a *Verso de 2 tono* Félix Máxima Lópeze (1742–1821), *Elevacion* Enriqua Barrera Gómeze (1844–1921), *Maestoso* a *Poco Lento* ze sbírky *L'Organiste* Césara Francka (1822–1890). Tematicky sem Novenko zařadil svoji kompozici *Fantasia Mallorquina*. Po ní následovala skladba *Obra de 1 tono de registro de mano izquierda* Pedra de San Lorenzo (17. století), *Fuga en Re minor* Domenica Scarlattioho (1685–1757) a jako poslední *Batalha de 6. ton* Pedra de Arauja (cca 1640–1705).

Na Mallorce se ve stejném roce natáčelo i další CD, jež se jmenuje **Historic Organs of Mallorca**, na němž se spolu s Michalem Novenkem podílel i místní uznávaný varhaník Arnau Reynés (\*1957). Album zaznamenává nástroje z Banyalbufar, SA Pobla, Palmo, Muro, Santanyi, Campos, Artá a Soller.

---

<sup>55</sup> Uvedené pořadí odpovídá řazení na CD.

<sup>56</sup> „I was truly amazed by the sound of this organ and I have to say this will be a gem in my collection.“ *Great European Organs No.73: St. Andreu, Santanyi, Mallorca*. Online dostupné z: [https://www.prioryrecords.co.uk/index.php?route=product/product&product\\_id=2003](https://www.prioryrecords.co.uk/index.php?route=product/product&product_id=2003). Citováno dne 9. 4. 2022.



Arnau Reynés si zvolil dílo *Corrente italiana* Juana Bautista José Cabanillese, *Diferencias sobre el canto Llano del Caballero* Antonia de Cabezóna (1510–1566), *Tiento pequeno y facil* Francisca Correa de Arauxa (1584–1654), *Tiento de primer tono de mano derecha y en medio a dos triples* Pabla Bruna (1611–1679), *Tonada* Antonia de Literese (1673–1747), *Batalla de sexto tono* Josého Ximéneze (1601–1672), *Entrada a Vilancico* Joana Maria Thomàse (1896–1966).

Michal Novenko disk doplnil skladbami *Tiento (Obra de 6 tom)* Lucase Puxola (17. století), *Canzona dopo l'epistola* Girolama Frescobaldiho (1583–1643), *5 Versos* Josého Eliása 1690–1755), vlastními *5 Versos improvisados*, *Sonáta c moll*, *Sonáta d moll*, *Sonáta G dur* Domenica Scarlattioho (1685–1757), *Pastorále C dur* Jana Křtitele Kuchaře (1751–1829), *Sonáta in D* Matea Albénize (1755–1831).

Malcolm Riley zhodnotil výběr skladeb těmito slovy: „Většina programu pochází ze 16. až 18. století, a přestože mnohá jména skladatelů budou nehispanickým milovníkům varhan neznámá, velká část programu je vysoce kvalitní a byla pečlivě vybrána tak, aby ukázala to nejlepší, čím zvolený nástroj disponuje.“<sup>57</sup>

Na dvou dalších nahrávkách z roku 2006 **The Organs of the Balearic Islands – Vol. 1** a **The Organs of the Balearic Islands – Vol. 2** došlo opět na spolupráci s varhaníkem Arnauem Reynésem, který se narodil v Campanet na Baleárských ostrovech. Tato alba zachycují nástroje v Ciutadella Cathedral na Menorce, La Seu Cathedral v Palmě, v kostele Sant Miguel v Campanet a v dalších tamních kostelích.

Najdeme na nich jména autorů, která se vyskytovala již výše, ale i jména nová. Na prvním disku to jsou Antoni Matheu (1933–1984) a příznačně na začátek jeho *Introitus*, *Batalha* Diega da Conceica (17. století), *Gallardas* a *Tiento partido* Juana Bautista Josého Cabanillese, *Tiento de Falsas a Medio registro* Francisca de Perazza (1564–1598), *2 composiciones para dos partes* a *Versos de 1. tono* Antonia de Cabezóna (1510–1566). Následují dvě Novenkovy improvizace *Hymn Prelude I*

---

<sup>57</sup> „The majority of the programme dates from the 16th, 17th and 18th centuries, and although many of the composer names will be unfamiliar to non-Hispanic organ lovers, much of it is of high quality and has been carefully selected to draw out the best of the chosen instruments.“ RILEY, Malcolm: *Historic Organs of Mallorca*. Online dostupné z: <https://www.gramophone.co.uk/review/historic-organs-of-mallorca>, Citováno dne: 16. 4. 2022.

a *Hymn Prelude II* a jeho skladba *Capriccio*. Pak zaznívají *Recordanca* a *Variations* Bartomeua Veny i Vidala (\*1940), *Deo Gratias* od Jauma Paloua (1922–2002), *Misterio della Cena* Antoniho Martorella (1913–2009) a *Marxa pontificale* Miguela Caplloncha (1861–1935).

Druhé CD obsahuje skladby *Tiento paraharpa o organo* Alonsa Mudarry (1510–1580), *Preludio y Intento a Paso sobre el Himno „O Gloriosa Virginum“* Juana Sesseho (1736–1801), *Tiento de Falsas* a *Tiento Llenu* Juana Bautista Josého Cabanillese, *Anonym* a anonymní skladbu *Cornet* z Cocquielského manuskriptu, *Magnificat quarti toni*, *4 Versos tertii toni* a *Tiento sobre „Qui la dira“* Antonia de Cabezóna, *La Romanesca con cinque mutanze* Antonia Valenteho (16. století), *Wer nur lieben Gott lässt walten BWV 690* Johanna Sebastian Bacha, *Tiento de 1 tono de mano derecha* Pabla Bruna, *Toccata de Pasqua* Miguela Francoliho (\*1953), *Variace na Pange Lingua* Alfonsa Villalongy (\*1970), *Guarda questa offerta* a *Ti esalto* Antonia Martorella, Novenkovu improvizace *Good tidings are announced* a na závěr *Toccato* od Richarda Stehlíka (\*1960).

Na Baleárských ostrovech se roku 2006 točila i sólová nahrávka Michala Novenka. Ta se jmenuje **Great European Organs No. 76: Santa Maria in Mao, Minorca**. Nahrávka, o níž se v *Organist Review* psalo takto: „Novenko to celé oživil svou tradiční artikulací a srozumitelností [...] jeho výkon je po celou dobu vynikající a stylový.“<sup>58</sup> Na tomto disku jsou k poslechu skladby skladatelů zejména 17. až počátku 19. století, a to *Hachas* Lucase Ruize de Ribavaze (1626–1677), *Sonata en sol* a *Sonata de Clarines* Antonia Solera (1729–1783), *Paso de 1 tono* a *Sonata en Fa* Narcise Casanovese (1747–1799), *Cornet Voluntary* Johna Traverse (1703–1758), *Pastorale* Charlese Wesleyho (1766–1837), *Fugue* Jeana-Jacques Charpentiera (1734–1794), *Te Deum 2 livre d'Orgue: Plein jeu, Récit de Cromhorne, Duo, Récit, Grand jeu, Plein jeu* Louise Marchanda (1669–1732), *Partita sopra la Folia d'España* Bernarda Pasquiniho (1637–1710), *Toccata avanti il Ricercare, Ricercare Cromatico* Girolama Frescobaldiho (1583–1643). Na to navázala autorská kompozice *Frescobaldiana*, následovaly skladby

---

<sup>58</sup> „Novenko bring it all alive with his customary articulation and clarity [...] his performance is consistently excellent and stylish.“ *Great European Organs No. 76: Santa Maria in Mao, Minorca*. Online dostupné z: [https://www.prioryrecords.co.uk/index.php?route=product/product&product\\_id=2012&search=michal+novenko](https://www.prioryrecords.co.uk/index.php?route=product/product&product_id=2012&search=michal+novenko). Citováno dne 9.4. 2022.

*Elevacion a Sonata de 1 tono* Pabla Hernandezze (1834–1910) a závěrečná skladba *Intento en Fa* Josého Lidóna (1746–1827).

Nejstarší pražské varhany postavil v roce 1673 Hans Heinrich Mundt z Kolína nad Rýnem v kostele Matky Boží před Týnem. Právě jim se věnuje album **Great European Organs No. 77: The Baroque Mundt Organ of the Tyn Church, Prague** z roku 2009. V tomto kostele působil jako varhaník v letech 1741–1782 Josef Norbert Ferdinand Seger (1716–1782). Většina skladeb na tomto disku pochází právě od Segerova, a to *Toccata in D*, *Preludium a fuga d moll*, *Fantasia a fuga d moll*, Segerova úprava *Pěti fug* z manuskriptu *Františka Chládky z Rakovníka – Fuga f moll*, *Fuga fis moll*, *Fuga G dur*, *Fuga h moll* a *Fuga Es dur*. Dále se zde vyskytuje chorální předehra *Lob sei den allmächtigen Gott BWV 704* Johanna Sebastiana Bacha (1685–1750), *Canzona g moll* a *Capriccio Cu cu* Johanna Kerlla (1627–1693), *Toccata in C*, *Fantasia in C* a chorální předehra *Erhalt uns Herr bei deinem Wort* Johanna Pachelbela (1653–1706). Na dalším místě se prezentuje Novenkova skladba *Preludium pro F. L. Věka*. Po ní přichází *Preludium F dur* Václava Emanuela Horáka (1800–1871), *Fuga d moll* Leopolda Stechera (cca 1650–1691) a v závěru opět Segerovy skladby *Preludium D dur*, *Preludium A dur* a *Preludium a fuga D dur*.

Další nahrávka pořizena společností Priory Records nese název **Historic Organs of Malta and Gozo**. Pochází z roku 2011 a zachycuje kromě dalších i nástroje v Rotundě Santa Marija Assunta (Mosta Dome) a v katedrále sv. Pavla v Mdině. Na disku se podařilo vystihnout typický zvuk maltských varhan, což dokazují i slova v Organists Review: „Pokud chcete vědět, jak zní historické maltské varhany, pak vám toto CD poskytne komplexní ukázkou.“<sup>59</sup> Na těchto nástrojích zněly skladby *Canzona*, *Toccata per elevazione* a *Canzona quarti toni post il communio* Girolama Frescobaldiho (1583–1643), *Ligatura per organo* Carla Cotumacciho (1709–1785), *Toccata settima* Alessandra Scarlattiho (1660–1725), *Versetto in F* a *4 Versi in d* Domenica Zipoliho (1688–1726). Na tomto místě je umístěna *Pastorální improvizace* a vlastní skladba *Carillon Prelude*.

---

<sup>59</sup> „If you want to know what historic Maltese organs sound like then this will give you a comprehensive demonstration.“ *Historic Organs of Malta and Gozo*. Online dostupné z: [https://www.prioryrecords.co.uk/index.php?route=product/product&product\\_id=2137&search=michal+no+venko](https://www.prioryrecords.co.uk/index.php?route=product/product&product_id=2137&search=michal+no+venko). Citováno dne 9.4. 2022.

Následuje *Elevazione* Padre Davida da Bergama (1791–1863), *Verso in G* a *Verso (Marcia) in G* Giuseppe Cerrutiho (1803–1869), *Elevazione* a *Marcia religiosa* Luigiho Bottaza (1845–1924), *6 Versi in D* Giuseppe Garibaldiho (1819–1908), *Pastorale* Fedeleho Fenaroliho (1730–1818), *Preludium in G* Muzia Clementiho (1752–1832), *Pastorale* Francesca Azzopardiho (1748–1809) a *Sonata 85 in C – Offertorio, Elevazione, Communio* Vincenza Paneraia (18. století).

Že se jedná o další kvalitní nahrávku, dokazují i slova Johna France: „Hra českého rodáka Michala Novenka je působivá. Dokáže přizpůsobit styl hry jedinečností každého nástroje. [...] Užíval jsem si každou notu nové nahrávky od Priory. Je fascinující poslouchat rozmanitost různých nástrojů.“<sup>60</sup>

**The Organs of the Canary Islands** z roku 2012 obsahuje hned dva disky současně a spolu s Michalem Novenkem se nahrávání zúčastnili Tomáš Flégr (\*1975) a Martin Böcker (\*1958). Na deseti místních nástrojích byly natočeny skladby *Discurso de 1 tono* Sorora da Piedadeho (18. století), *Paso en Do mayor* Narcise Casanovese, *Marcha o Juego de Clarines* Antonia Mestrese (18. století), *5 Versos de medio registro* a *Pange lingua* Miguela Lopeze (1669–1723), *Tiento de dos tiples* Pabla Bruna, dvě anonymní skladby *Canaria in C* a *Canaria in D*. Následuje *Himno Te lucis ante terminum* Antonia Cabezóna, *Batalla de 6 tono* Jusepe Ximeneze (1600–1666), *Toccata in C*, *Versos de 4 tono*, *Tiento XIII de dos tiples i dos baixos*, *Toccata IV* a *Tiento XII de falsas 6 tono* Pedra y Lanacharese (1786–1815). Na závěr prvního disku zaznívá skladba *Tiento XI* několikrát zmíněného Juana Bautista Josého Cabanillese.

Druhé CD začíná díly *Un gay bergier*, *Fabordones de sexto tono* a *Tiento IX Quinto tono* Antonia de Cabezóna (1510–1566), *Tiento de 1 Tom* Antonia Carreira (1525–1597), *Versos de primero tom de meio registro* Josepha Urrose (18. století), *Canarie* Michaela Praetoria (1571–1621), *Canzonetta in G* Dietricha Buxtehudeho (1637–1707), *Sonata a 2 organi* Giovanniho Lucchinettiho (1730–1801), *Fuge in a minor*, *Fuge in A major*,

---

<sup>60</sup> „The playing by Czech-born Michal Novenko is impressive. He is able to tailor his style to suit the idiosyncrasies of each organ. [...] I enjoyed every note in this new Priory release. It is always fascinating to hear a variety of different instruments.“ FRANCE, JOHN: *Historic Organs of Malta and Gozo*. Online dostupné z: [http://www.musicweb-international.com/classrev/2012/May12/Historic\\_Malta\\_PRC1067.htm](http://www.musicweb-international.com/classrev/2012/May12/Historic_Malta_PRC1067.htm). Citováno dne: 7.6. 2022.

*Komm Heiliger Geist, Allein Gott in der Höh sei Ehr* Georga Philippa Telemanna (1681–1767), *Wer weiss, wie nahe mir mein Ende* a *Komm Heiliger Geist* Johanna Friedricha Schwenckeho (1792–1852), *Air* Jonathana Battishilla (1738–1801), *Fugue in f minor* Charlese Burneyho (1726–1814), *Chorale Prelude* a *Andante tranquillo* Georga Elbridgeho Whitinga (1840–1924), *Air* a *Gavotte* Samuela Wesleyho (1766–1837), *Sortie (Heures mystiques)* a *Andantino* Léona Boëllmanna (1862–1897) a *Fantasie für die Orgel zu 4 Handen in c minor* Adolpha Hesseho (1809 – 1863).

O kladném přijetí tohoto dvojalba hovoří ve své recenzi ve volném překladu John France: „Tito tři varhaníci jsou zárukou úspěchu. [...] Veškeré hraní na těchto CD je vynikající. Kvalita zvuku je dokonalá. [...] Toto CD velmi zaujme všechny nadšence varhanní hudby a nepochybně přinese trochu tepla a slunce do života lidí žijících v chladnějším podnebí. Je pozoruhodně úspěšné ze všech úhlů pohledu. Těším se na mnoho dalších objevů této série.“<sup>61</sup>

V roce 2017 nahrál Novenko své poslední CD do cyklu **Great European Organs**<sup>62</sup> **No. 88: Michal Novenko plays the Organ of the Mosteiro de Arouca, Portugal**. Na tento malý nástroj nahrál skladby zejména portugalských skladatelů 17. a 18. století. Mezi ně patří Frey Joseph Torelhas (18. století) a jeho *Batalha de 6 tom*, Bertolomeu de Olague (17. století) se skladbou *Tento de registo alto de 4. tom*, Manuel Rodrigues Coelho (cca 1555–1647) s díly *Primiero tento do primeiro tom* a *Versos de Kyrie do primeiro tom*, Diego da Conceicao (17. století) se skladbou *Tiento de mělo registo alto de 2. tom*, Antonio Correa Braga (17. století) jako autor skladby *Batalha de 6 tom*, Carlos Seixas (1704–1742) a jeho *Toccata d minor – Largo, Allegro; Toccata d minor – Moderato, Giga, Minuet; Toccata c minor – Allegro, Minuet, Minuet II; Toccata C major*, José da Madre de Deus (18. století) a *Fuga d minor*, Pedro de Araujo (17. století) a jeho

---

<sup>61</sup> „Three organists have contributed to the success of this project. [...] All the playing on these two CDs is excellent. The quality of the sound is superb. [...] This CD will be of huge interest to all organ music enthusiasts and will undoubtedly bring a little warmth and sunshine into the lives of people living in colder and greyer climes. It is an impressive achievement from every perspective. I am looking forward to many more explorations in this series.“ FRANCE, John: *The Organs of the Canary Islands*. Online dostupné z: [http://www.musicweb-international.com/classrev/2012/Mar12/Canary\\_organ\\_PRC1032.htm](http://www.musicweb-international.com/classrev/2012/Mar12/Canary_organ_PRC1032.htm). Citováno dne 9.6. 2022.

<sup>62</sup> Great European Organs celkově čítá sto disků.

kompozice *Meio registro de dois tiples*. Pak už se představí jen anonym *Galharda* a anonymní skladba *Batalha* v Novenkově úpravě.

### 3.5. Sborová a orchestrální činnost

Michal Novenko dlouhodobě spolupracuje s Pěveckým sborem Anonym Chomutov. Kromě Anonymu v minulosti vedl v Praze smíšený sbor *Academia Chor* a mužský sbor *Typografia*.

Od roku 2001 působí Michal Novenko jako sbormistr komorního **Pěveckého sboru Anonym** v Chomutově. Za jeho založením stojí část bývalých zpěváků chomutovského smíšeného pěveckého sboru *Hlahol*, která začala jevit zájem o jiný repertoár, oddělila se a dala si jméno *Anonymní pěvecké sdružení*. Krátce na to se název změnil na *Pěvecké sdružení Anonym*. Do tohoto komorního seskupení, jež se ocitlo bez sbormistra, byl Michal Novenko pozván sboristou Františkem Fedorem Michal Novenko, neboť ten jej znal z letních táborů *Hudební mládeže*. Zpočátku vystupoval Michal Novenko pouze jako host, ale brzy se stal oficiálním uměleckým vedoucím. A 15. dubna 2001 měl se sborem první vystoupení. To se konalo v místním kostele sv. Kateřiny. Název tělesa se naposledy upravil a od té doby zní *Pěvecký sbor Anonym*.<sup>63</sup>

Vzhledem k vzdálenosti a časové vytiženosti se Michal Novenko neúčastní všech sborových zkoušek. Základní nácvik písní vede Lenka Fedorová a organizačně těleso spravuje František Fedor. Michal Novenko pak písně dotváří po umělecké stránce. Sboristy nutí porozumět textu, často jim ho sám překládá, protože k předání obsahu skladby každý jednotlivý zpěvák musí vědět, o čem zpívá.

Repertoár sboru je přizpůsobený komornímu souboru. Nejvíce nastudovaných skladeb pochází z období renesance a baroka. Sbor vyniká množstvím skladeb z pravoslavné liturgie, jež jsou oblíbené nejen mezi samotnými sboristy, ale i posluchači.

Pěvecký sbor Anonym vystupuje zejména v bližším okolí Chomutova, ale má za sebou i zahraniční vystoupení v Maďarsku, Německu, na Slovensku a Ukrajině. Za dvacet let spolupráce s Michalem Novenkem uvedli sto čtyři koncerty. Podobně jako Michal

---

<sup>63</sup> Rozhovor autorky s Františkem Fedorem ze dne 3. 4. 2022.

Novenko nikdy nevyhledával účast na soutěžích varhanních, stejně tak tomu je i v případě soutěží a festivalů sborových.

Jako dirigent Michal Novenko spolupracoval s Filharmonií Hradec Králové, se smyčcovým orchestrem Quatro cordes. Severočeskou Filharmonií Teplice, Středočeským symfonickým orchestrem Poděbrady, Symfonickým orchestrem AMU, Symfonickým orchestrem armádního uměleckého souboru a Symfonickým orchestrem Pražské konzervatoře.

## Závěr

Cílem této práce bylo přiblížit osobnost varhaníka, skladatele, pedagoga, sbormistra a dirigenta Michala Novenka.

Nejdříve práce zmapovala jeho vlastní studijní dráhu, při níž ho z jeho pedagogů nejvíce ovlivnili skladatel František Kovaříček, varhaníci Jaroslav Vodrážka a Jean Guillou. Jejich vzdělávací metody jsou patrné i v Novenkově vlastní pedagogické praxi.

Již ve studentských letech se projevovalo jeho velké hudební nadání. Jeho pedagogové ho podporovali a posílali i na zahraniční kurzy, aby získal co možná nejlepší vzdělání a všeobecný nadhled.

Svůj hudební ale i řečnický talent zúročil jako člen Hudební mládeže, v níž se dlouhá léta angažoval. Pořádal varhanní koncerty, vedl různé besedy a přednášky, při nichž dokázal zaujmout široké publikum rozdílného hudebního vzdělání.

Vzhledem k tomu, že na Pražské konzervatoři působí více než třicet let, jeho hodinami prošlo nezměrné množství českých hudebníků. Na Týnské škole vyučoval kratší dobu, ale pozitivní dopad na jeho zdejší studenty není o nic menší. Ačkoliv se některé jeho metody mohou zdát neobvyklé, jejich výsledky plní svoji funkci. Žákům se věnuje s trpělivostí s obětavostí. Dokonce pro vybrané studenty Pražské konzervatoře a AMU pořádá o velkých prázdninách týdenní zájezdy po zahraničních varhanách.

To, že je jeho výuka kvalitní, dokazují i varhanní kurzy v zahraničí, na které ho zvou univerzity již od poloviny devadesátých let.

Michal Novenko se věnuje vzdělávání nejen studentů. Jeho rozhlasové pořady o varhanách a liturgii přinášejí lidskou a poutavou formou mnoho zajímavých informací, které mohou zaujmout všechny generace. Jako milovník a znalec života a díla Bohuslava Martinů se intenzivně věnuje jeho odkazu.

Nejčastěji je Michal Novenko znám jako varhaník. Kromě toho, že působí v Praze ve dvou kostelích, u sv. Klimenta na Novém Městě Pražském a v Husitském sboru v Nuslích, se intenzivně věnuje koncertní činnosti. Během ní se zaměřuje na historické nástroje, které se často jeví jiným varhaníkům neperspektivní. On naopak dokáže u každého nástroje najít



jeho jedinečnost a tu vyzdvihnout. S ohledem na nástroj volí takový repertoár, který varhanám „sedi“ a ukazuje jejich nejlepší kvality. Jako snad jediný český varhaník se pyšní tím, že hrál jak na nejstarší varhany světa, tak i na největší chrámové varhany světa i na největší plně funkční varhany světa. Michal Novenko je ale skromný a nevychloubá se tím.

Ve své tvorbě se inspiruje několika skladateli, ale přesto se vyznačuje osobitými prvky. Jeho tvorba by jistě byla známější a uváděla se častěji, kdyby vyšla tiskem. Třeba se toho dočkáme!

Jeho varhanní odkaz zůstane zachován na více než dvaceti pěti CD (nyní se jedná o dvacet pět nahrávek a chystá další). Na deseti CD spolupracoval s britskou firmou Priory Records a tyto nahrávky sklízely velmi pozitivní reakce. Jedna z nich – *Great European Organs No. 73: St. Andreu, Santanyi, Mallorca* získala významné ocenění. Sám Novenko považuje právě varhany v Santanyi za jedny ze svých nejoblíbenějších.

Sborové a dirigentské činnosti se sice věnuje méně intenzivně, ale ne podřadně. Vždy se snaží o profesionální provedení.

Michal Novenko zasahuje do mnoha odvětví hudebního dění a hraje v něm významnou roli. Jistě od něho ještě uslyšíme mnoho krásné hudby a budeme sledovat pokračování jeho tvůrčích aktivit.

## **Shrnutí**

Bakalářská práce s názvem *Přínos Michala Novenka české hudební kultuře* přináší informace o jednotlivých hudebních aktivitách tohoto umělce. V jednotlivých kapitolách autorka popisuje oblasti jeho tvůrčí činnosti.

Nejprve uvádí jeho životopis, zejména v oblasti vzdělání. Následně se v práci hovoří o jeho práci pedagogické, nejen v českém školství, ale i hostování na kurzech zahraničních univerzit. V krátkosti autorka zmiňuje působnost v organizacích Hudební mládež a Nadace Bohuslava Martinů.

Velká část práce se věnuje o koncertní činnosti, spojené se zájmem o historické varhany a s tím spojené pořádání varhanních festivalů. Dále autorka zmiňuje jednotlivé skladby a diskografii. V závěru je nastíněna činnost sborová a orchestrální.

## Summary

The bachelor thesis *Michal Novenko's Contribution to Czech Music Culture* provides information about particular musical activities of this artist. In the individual chapters, the author describes the fields of Novenko's artistic activity.

Firstly, she mentions his biography, especially the part of his education. Subsequently, she adds pedagogical activities related partly to Czech education and partly to hosting courses at foreign universities. The author briefly mentions the activities linked with the organisations Hudební mládež and Nadace Bohuslava Martinů.

A large part of the work is devoted to concert activities associated with the interest in the historical organs and organisation of the organ festivals. The author also mentions the artist's compositions and discography. In the end, there are described the choral and orchestral activities.

## Résumé

La mémoire de licence intitulée *Contribution de Michal Novenko à culture musicale tchèque* fournit des informations sur les activités musicales particulières de cet artiste. Dans les chapitres individuels, l'auteur décrit les domaines de son activité musicale.

Elle évoque d'abord sa biographie, notamment dans le domaine de l'éducation. Par la suite, l'ouvrage parle de son travail pédagogique, non seulement l'enseignement tchèque, mais aussi en organisant des cours dans des universités étrangères. L'auteur mentionne brièvement les activités de organisations Hudební mládež et Nadace Bohuslava Martinů.

Une grande partie du travail est consacré aux activités de concert, associées à l'intérêt pour l'orgue historique et l'organisation associée de festivals d'orgue. L'auteur mentionne également des compositions individuelles et une discographie. À la fin, les activités du chœur et de l'orchestre sont décrites.

## **Anotace**

**Příjmení a jméno autora:** Dykastová Kateřina

**Název katedry a fakulty:** Katedra muzikologie, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

**Název diplomové práce:** Přínos Michala Novenka české hudební kultuře

**Vedoucí bakalářské diplomové práce:** doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.

**Počet znaků:** 79 213

**Počet příloh:** 7

**Počet titulů použité literatury:** Literatura 1, Slovníky 1, Periodika 2, Internetové zdroje 14

### **Krátká anotace bakalářské práce:**

Tato práce je věnována osobnosti Michala Novenka. Obsahuje jeho životopis, přehled díla a diskografie. Také popisuje jeho pedagogické působení, interpretační a improvizací kurzy. Pojednává i o jeho koncertní dráze, pořádání varhanních festivalů a spolupráci s rozhlasem. Dále zaznamenává jeho činnost v Hudební mládeži a Nadaci Bohuslava Martinů.

**Klíčová slova:** Michal Novenko, skladatel, varhany, improvizace, pedagog, organizátor

## **Annotation**

This work is devoted to the personality of Michal Novenko. Contains his biography, overview of the work and discography. It also describes his pedagogical activities, interpretation and improvisation courses. It also discusses his concert career, organizing organ festivals and cooperation with radio. It also describes his activities in Hudební mládež and Nadace Bohuslava Martinů.

**Key Words:** Michal Novenko, composer, organ, improvisation, teacher, organizer

## Soupis použité literatury pramenů

### Literatura

*Hudební mládež 1980–99* (kalendář). Praha, 1980–99.

### Slovníky

Český hudební slovník osob a institucí [online]. Dostupné z:

<https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/>.

### Periodika

KRÁLÍK, Jan: *Czech Romantic Organ Works, Michael Novenko varhany*. In: *Hudební rozhledy* č. 2, 1996, str. 45.

POKORA, Miloš: Česká varhanní tvorba období klasicismu, kompletní varhanní dílo J.J. Ryby, varhanní skladby A Borového a J.K. Kuchaře, Michal Novenko, varhany. In: *Hudební rozhledy* č. 8, 2000, str. 46-47.

### Internetové zdroje

BLUMA, Aleš: *Dny Bohuslava Martinů 2021 zakončily famózně*. Online dostupné z: <https://www.klasikaplus.cz/reflexe-2/item/6504-dny-bohuslava-martinu-2021-zakoncily-famozne>. Citováno dne 4. 4. 2022.

FRANCE, JOHN: *Historic Organs of Malta and Gozo*. Online dostupné z: [http://www.musicweb-international.com/classrev/2012/May12/Historic\\_Malta\\_PRC1067.htm](http://www.musicweb-international.com/classrev/2012/May12/Historic_Malta_PRC1067.htm). Citováno dne: 7.6. 2022.

FRANCE, John: *The Organs of the Canary Islands*. Online dostupné z: [http://www.musicweb-international.com/classrev/2012/Mar12/Canary\\_organ\\_PRC1032.htm](http://www.musicweb-international.com/classrev/2012/Mar12/Canary_organ_PRC1032.htm). Citováno dne 9.6. 2022.

KUCHYŇOVÁ, Zdeňka: *Na Vltavě se koná pozoruhodný varhanní festival*. Online dostupné z: <https://cesky.radio.cz/na-vltave-se-kona-pozoruhodny-varhanni-festival-8040561>. Citováno dne: 5. 3. 2022.

KUNČÍKOVÁ, Alena: *Michal Novenko: Překvapení k mým 60. narozeninám – rádio bude vysílat 24 hodin pouze mé nahrávky*. Online dostupné z: <https://operaplus.cz/michal-novenko-prekvapeni-k-mym-60-narozeninam-radio-bude-vysilat-24-hodin-pouze-me-nahravky>. Citováno dne 9. 6. 2022.

*Michal Novenko: Dialog s minulostí*. Online dostupné z: <http://www.radioservis-as.cz/archiv02/2402/24hud1.htm>. Citováno dne: 1.4. 2022.

Michal Novenko. Online dostupné z: [www.novenko.eu](http://www.novenko.eu). Citováno dne 25. 11. 2021.

Priory Records – Britain's Premier Church Label. Online dostupné z: <https://www.prioryrecords.co.uk>. Citováno dne: 20. 6. 2022.

RILEY, Malcolm: *Historic Organs of Mallorca*. Online dostupné z: <https://www.gramophone.co.uk/review/historic-organs-of-mallorca>, Citováno dne: 16. 4. 2022.

RUML, Ivan: *Varhaník Michal Novenko: „K hudbě mne přilákaly lidové písně a mohutný zvuk varhan“* Online dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/varhanik-michal-novenko-k-hudbe-mne-prilakaly-lidove-pisne-a-mohutny-zvuk-varhan-5015907>. Citováno dne 29. 11. 2021.

*Slavnostní varhanní koncert prof. Michala Novenko v Hejnicích*. Online dostupné z: <https://www.frydlantsko.eu/2018/10/30/slavnostni-varhanni-koncert-prof-michala-novenko-hejnicich>. Citováno dne: 21. 6. 2021.

*Týnské varhany*. Online dostupné z: <http://www.tyn.cz/cz/index.php?stranka=tnsk-varhany>. Citováno dne: 20. 6. 2022.

*Varhany v kostele Nejsvětější Trojice ve Smečně*. Online dostupné z: <https://www.varhany.slansko.cz/2009/varhany/kostel-nejsvetejsi-trojice-smecno.html>. Citováno dne: 20. 6. 2022.

*Víkend staré kutnohorské hudby*. Online dostupné z: <http://www.cantica.kh.cz/vikend>. Citováno dne 20. 6. 2021.

VEBER, Petr: *Varhany na tři až čtyři způsoby*. Online dostupné z: <https://operaplus.cz/varhany-na-tri-az-ctyri-zpusoby>. Citováno dne 21. 6. 2022.

*Vox humana*. Dostupné online z: <http://www.voxhumanajournal.com/szostak2018.html>. Citováno dne 20. 6. 2022.

ZAJÍČKOVÁ, Eva: *Varhanní festival rozezněl nástroje podél Vltavy*. Online dostupné z: [https://www.idnes.cz/sport/ostatni/varhanni-festival-rozeznel-nastroje-podel-vltavy.A\\_2000M175s03D](https://www.idnes.cz/sport/ostatni/varhanni-festival-rozeznel-nastroje-podel-vltavy.A_2000M175s03D). Citováno dne 5. 3. 2022.

## **Rozhovory**

Rozhovor autorky s Janem Fajfrem ze dne 17.3. 2022.

Rozhovor autorky s Františkem Fedorem ze dne 3.4. 2022.

Rozhovor autorky s Ludvíkem Kašpárkem ze dne 16.6. 2022.

Rozhovor autorky s Janou Klimtovou ze dne 9.4. 2022.

Rozhovor autorky s Michalem Novenkem ze dne 26.11. 2021, 1.3., 9.5. 2022.

Rozhovor autorky s Václavem Uhlířem ze dne 16.2. 2022.

## **Emailová korespondence**

Emailová korespondence s Přemyslem Kšicou ve dnech 7.3., 6.4., 8.4. 2022.

Emailová korespondence s Michalem Novenkem ve dnech 26.11., 8.12., 15.12., 16.12. 2021 a 23.2., 1.3., 2.3., 12.4., 28.5., 30.5., 3.6. 2022.

Emailová korespondence s Karlem Procházkou ve dnech 25.3., 29.3., 4.5., 5.5. 2022.

# Přílohy

## Příloha č. 1 *Frescobaldiana*

### FRESCOBALDIANA

Michal Novenko

*Andante con moto*

Org.

ff p ff p ff p

ped. (p-mf)



First system of musical notation. The upper staff contains a complex melodic line with triplets and a circled section. The lower staff contains a bass line with some rests.

Second system of musical notation. The upper staff features dense chordal textures and melodic fragments. The lower staff continues the bass line with some rests.

Third system of musical notation. The upper staff shows a more active melodic line with triplets. The lower staff has a steady bass line.

Fourth system of musical notation. The upper staff continues with melodic and harmonic development. The lower staff has a consistent bass line.

Fifth system of musical notation. The upper staff features a wavy melodic line. The lower staff includes the instruction "ped." at the beginning and "man. senza ped." later in the system.

-3-

Poco pesante      Maestoso

*ff* (ad lib. con ped.)

a tempo      Pochettino più tranquillo

*p*      (*pp*)  
(senza ped.)

poco a poco stringendo

*p*      (*f*)      *f*      *p*

string.      drammatico      rit.      Pesante

*f*      (*f*)      *ff*      con ped. ad lib.

Tenero

*p*      *pp*      senza ped.

Tempo I.

*ff*      *sim.*      *mod.*

Příloha č. 2 *Preludium pro F. L. Věka*

2, 4

*Preludium pro F.L.Věka (varhany solo) Michal Novenko*

Moderato ( $\text{♩} = \text{cca. } 100$ )

Org.  
solo

*f* *maestoso*

*p* *f*

*p*

*p*

*p*

*f* (*simile*)

*p*

The image displays a handwritten musical score for piano, organized into seven systems of staves. The notation includes treble and bass clefs, time signatures, and various musical symbols such as notes, rests, and ornaments. Dynamics like *p*, *f*, *pp*, and *simile* are used throughout. Articulations such as accents and slurs are present. Some systems include performance instructions like *m. cl.* and *m. s.*. The score concludes with a double bar line and a page number **-2-** centered below the final system.

Handwritten musical score for piano, consisting of five systems of staves. The notation includes treble and bass clefs, various time signatures (7/8, 4/4, 3/4, 6/8, 9/8), and dynamic markings such as *ff*, *p*, *mf*, and *ff*. Performance instructions include *con Ped. ad libitum*, *senza Ped.*, and *Poco sostenuto*. The score features complex rhythmic patterns, including triplets and sixteenth notes, and includes slurs and accents throughout.

6

Maestoso

man. (mf ad libitum)

(coll' 8va bassa ad lib.)

ped. ff

Pesante

Musical Novena  
10.6.2004